

Sammelband K

ROSENACHTIS

1611

1611

1611

1611

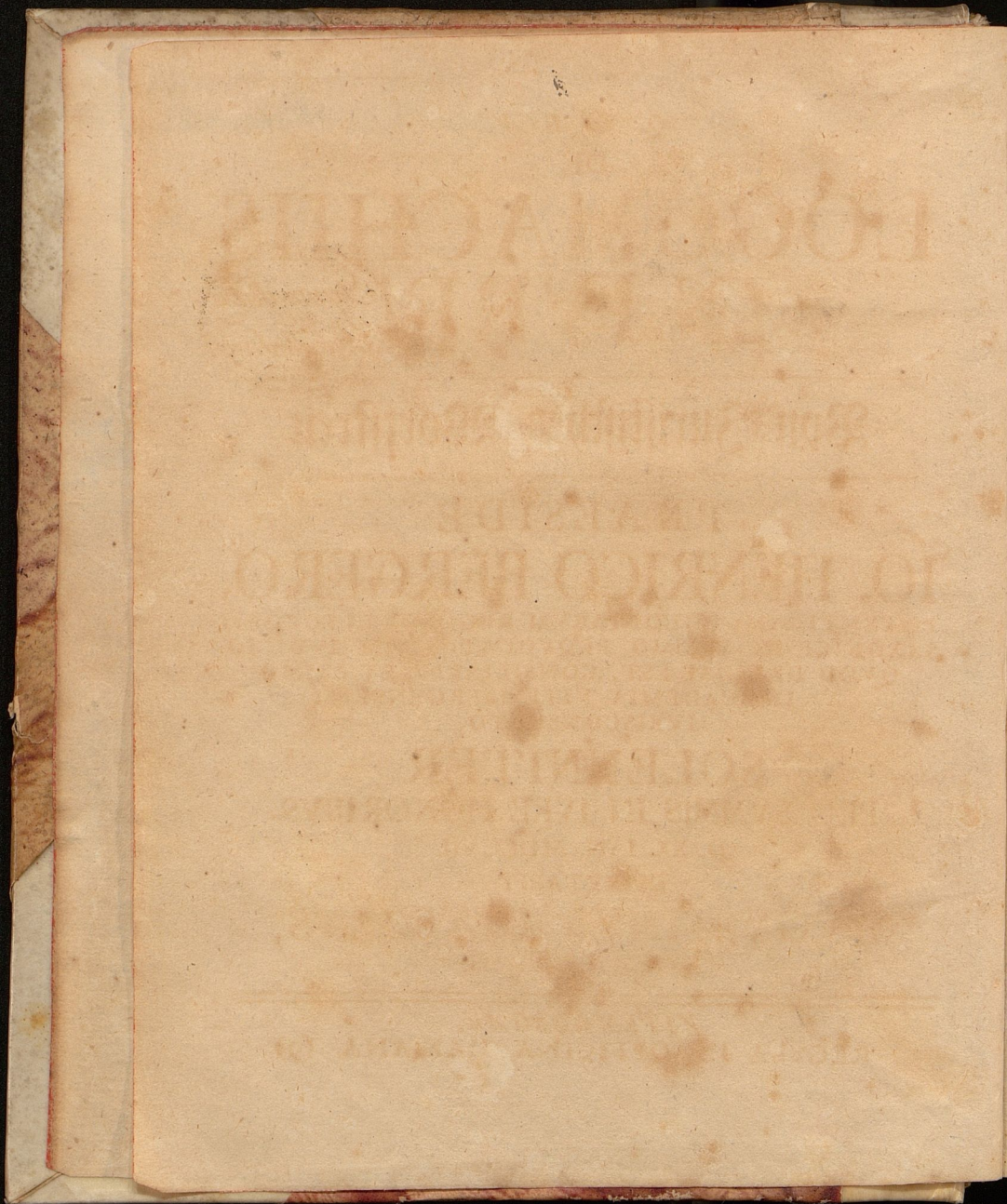
1611

1611

1611

1611

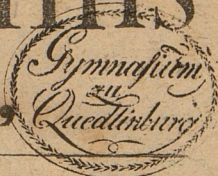

1
Q. D. B. V.

DE

LOGOMACHIIIS
IN IVRE,

Von Juristischen Wortstreit

PRAESIDE

IO. HENRICO BERGERO,

POTENTISSIMI POLONIARVM REGIS ET ELECTORIS
SAXONICI IN SVMMO PROVOCATIONVM IVDICIO,
QVOD DRESDAE EST, CONSILIARIO, ET PRIMO
IN ACADEMIA VITEMBERGENSI
IVRISCONSVLTO,

SOLENNITER

PRO SVMMIS IN IVRE HONORIBVS

D. XX. IAN. MDCCVII.

DISPV TABIT

AVGVSTINVS LEYSERVS,

VITEMBERGENSIS.

VITEMBERGAE,
RECUSA IN OFFICINA HAKIANA. (9)

BOGOMACHES
EIVRE

BOI GIN... 280/1111

TRASSE
IO. HENRICO BERGERO

EX LIBRIS
H. BERGERO
1711

EX LIBRIS
H. BERGERO
1711

EX LIBRIS
H. BERGERO
1711

EX LIBRIS
H. BERGERO
1711

SVMMA CAPITA

Nimius disputandi amor hos habet effectus:

- 1 (a) Veritas per illum amittitur.
 - 2 (b) materiae, quae stylo contentioso scribuntur, obscurae redduntur, ut doctrina de Iurisdictione
 - 3 (c) nimii disputatores se ipsos non bene explicant & defendunt, ut Bachovius.
 - 4 (d) Viri illustres ab obscuris hominibus lacesuntur. 5 exemplo Cujacii.
 - 6 (e) multi sibi adversarios & dubia fingunt.
 - 7 (f) alii in auctore, quem refutant, omnia, etiam vera oppugnant
 - 8 (g) Logomachiae excitantur. 9 Logomachiae iuridicae in quatuor classes dividuntur.
- 10 I. In prima sunt illi, qui, ipsis relictis controversiis, se convitiis oppugnant. 11 In refutatione aliorum media via inter maledicentiam & frigidam modestiam est servanda. 12 Hotomannus & Goveanus, moderati disputatores. 13 Exempla contumeliosorum certaminum inter antiquos ICtos. 14 Alia recentiora, Menagii 15 Pufendorfi. 16 Huberi.
- 17 Huc pertinent satyri in Iustinianum, quorum primus auctor Valla, 18 cujus audaciam improbarunt eo tempore ICti, 19 postea ipsi imitati sunt. 20 Difficilis in hac disputatone est decisio, 21 ne Iustiniano nimium blandiamur. 22 Medium ergo est tenendum.
- 23 Injuriosae advocatorum disputationes.
- 24 II. Secunda classis complectitur de minutis disputatiunculas, 25 in foris frequentissimas, 26 nec non in scholis, maxime antiquorum ICtorum, 27 sed & hodiernorum. 28 Huc pertinent nimiae subtilitates.

- (a) in legibus damnatis explicandis,
 29 (b) in legibus aperte contrariis conciliandis,
 30 (c) in casibus non contingentibus excogitandis,
 31 (d) in otiosis distinctionibus faciendis,
 32 (e) in rationibus omnium constitutionum singularium
 investigandis. 33 Noodtius notatur.
 34 (f) in intricatis quaestionibus proponendis, quod olim
 philosophis familiare, 35 postea ad ICros translatum.
 36 Quales fuerint olim hujusmodi quaestiones. 37
 Descriptio talis examinis.
 38 (g) in antiquitatibus eruendis, 39 quarum studium tamen
 non debet contemni 40 sed neque etiam nimis super-
 stitiose excoli. 41 Reprehenduntur, qui omnes leges,
 obsoletas etiam, ad fora & processus hodiernos accom-
 modant. 42 Interdicta Iustiniani tempore jam erant
 abrogata. 43 Iurisdictio vetus cum hodierna non de-
 bet confundi. 44 Ius Romanum inepte ad jus publi-
 cum Germanicum transfertur.
- 45 III. Tertia classis continet disputationes super verba, quæ ali-
 quando sunt necessaria, 46 ut in interpretatione legis
 divinæ de matrimonio comprivignorum. 47 Hoc ma-
 trimonium est prohibitum, 48 non obstantibus contrariiis
 argumentis. 49 In interpretatione legis civilis disputa-
 tiones super verbis adeo sunt necessaria, 50 ut inter-
 dum, si negligantur, logomachia oriatur. 51 Particulæ
 etiam debent examinari. 52 Utilitas artis criticæ in ver-
 borum corruptorum emendatione. 53 Arrogantia Critico-
 rum 54 Pleraque eorum opera sunt logomachiae. 55 De ri-
 gidis verborum Latinorum exactoribus.
 56 Sunt etiam disputationes super verba utiles in diplo-
 matibus examinandis. 57 nec non in testamentis
 58 Inutiles de verbis lites in foris. 59 Contentiones de ri-
 tualis inter principes & in Comitibus Imperii.
- 60 IV. Ad quartam classem pertinent logomachia, in quibus
 nulla

nulla vera subest dissensio, sed tantum in verbis discrepantia. 61 Hae iterum sunt triplices

(a) Aut enim uterque disputator in culpa est, 62 ut in illa controversia, an bestiis competat jus naturae, 63 de qua vera Iustiniani Ulpianique sententia exponitur; 64 item in illa; an majestas sit immediate a Deo 65 nec non in hac: an majestas comperat Regi Romanorum. 66 Huc pertinent, qui non de re ipsa, sed de methodo ac definitionibus concertant. 67 Advocati, qui, omiſſis meritis causae, tempus dilatoriis exceptionibus consumunt 68 Praevicariatores.

69 (b) Aut ille, contra quem disputatur, obscurius loquendo occasionem litigandi dedit. 70 quod faciunt ii, qui jus Romanum in provincia sua non receptum, plane abrogatum dicunt, 71 ut & illi, qui, ICTos eruditos esse, negant, 72 cum isti peculiarem suum de eruditione conceptum non bene explicent. 73 qui nova & ad primum adſpectum paradoxa proponunt.

74 (c) Aut illi, qui contradicunt, sententiam adversarii non percipiunt 75 ut isti Theologi, qui aliquas ICTorum doctrinas tanquam impias condemnant 76 ICTi, qui a recepta opinione de quinque speciebus juris in re discedunt. 77 Huc pertinent, qui saltem ex odio erga expressionem aliquam contradicunt. 78 ut oppugnatores formae monstrosae & irregularis in rep. Germanica.

79 Conclusio.

I.

EX quo pessimus in orbe literato mos invaluit, ut ille demum pro docto haberetur, non, qui suam sententiam perspicue atque sine ambagibus proponeret & explicaret, sed, qui aliorum opiniones argute oppugnaret, & excognita-

A 3

tis

tis ab aliis subtilitatibus subtiliter responderet; ex vera & solida eruditione ostendatio quædam scientiæ facta est. Namque hi, qui disputant, non veritatem, sed victoriam, & quam in illa positam esse credunt, gloriam aucupantur. Igitur veritas altercando amittitur. Quippe arguta verborum cavillatio & captiosæ disputationes irritum saltem acumen exercent, neque ullum aliud præstant emolumentum. Qui eas audiunt, tantum abest, ut lucem inde accipiant, ut potius majoribus tenebris involvantur & cum illo apud Terentium dicere possint; *Fecistis probe: incertior sum multum, quam dudum; aut cum Pamiano Strada Probus, 2. libro 2: Malam crucem impertuna isti eloquentiæ, quæ me securum animi composurumque in alteram partem jam suspensum & viroque trahentem male perdidit. Quasi in foro disceptaretis apud iudicem, adeo me contorreo pugnacique isto genere dicendi examinastis.*

II. Nullum unquam juris argumentum majore contentione & studio fuit pertractatum, quam jurisdictionis materia. Summi cujusque temporis Icti id sibi negotii datum crediderunt, ut eam evolverent bene & scriptis illustarent. Itaque Bartolus, Baldus, Jason, Goveanus, Baro, Zasius, Maranta, & quos hic omnes nominare non possum, copiose & diligenter a illam sunt commentati. Singuli, quas potuerunt undique, difficillimas & obscurissimas quæstiones collegerunt, deciderunt & aliorum opiniones egregie refutarunt. Accidit tamen omnibus, quod Eguinario Baroni, viro alias præstanti ingenio excellentique doctrina, contigisse, *Andr. Schottus in Bibliorheca Hispanica scribit, qui omnem de jurisdictione quæstionem difficilem ac reconditam, dissensionibus etiam auctam adeo obscure & perplexe tractavit,*

vit, ut studio tenebris rem implicasse, ac minime dilucide tractasse videretur, quo saltem obscuritas vel imperitiositas in admirationem raperet, vel doctos & ingeniosos a reprehendendo detereret. Post tot itaque Commentatores, nihilominus hæc doctrina, ut *Schilterus* ait, valde difficilis, intricata, incerta & obscura mansit, donec *Sutbultus* primum, separatis, quæ inutiles videbantur, controversiis, rem omnem breviter, at delucide exposuit. Cujus postea vestigia secutus *Obrechtus* pro ea, qua in scribendo polluit, perspicuitate, quæ restiterunt adhuc, tenebras fugavit. Alia exempla de interdictorum & pactorum materiis jam afferre, superfedemus.

III. De summo inter nostros disputatore, *Reinhardo Bachovio*, quem *Vinnius* subtilissimum Ictum, non tam suæ sententiæ adstructorem, quam destructorem alienæ, & *Schurzius* inexorabilem censorem vocant, non possum, quin *Bailii* in *Dictionarii Critico* judicium elegans, ut solet, & accuratum, ex Gallico sermone translatum, afferam: *Laus*, inquit, quam *Vinnius Bachovio* tribuit, plurimis admodum hominibus convenit. Nimum videmus numerum scriptorum subtilium & in judicando audacissimorum, qui sua doctrina male adstructa, aliorum tamen sententiam funditus evertunt. Sed communiter homines, quando disputant, fortius adversarium impugnant, quam se ipsos defendunt. Igitur tam necessaria non est ars bene disputandi in Icto, ut non possit, salva eius præstantia, abesse. Si adfuerit, majorem quidem laudem consequetur, modo illam modeste adhibeat. Si non adfuerit, idem de hujusmodi Icto, quod *Cicero* de philosopho facundiam non possidente, judicium feram: *Philosophum, si afferat eloquentiam, non asperner: si non habeat, non admodum flagitem.*

IV. In-

IV. Incredibile est, quam malos effectus illud disputandi cacæthes post se trahat. Vt enim humanum ingenium proclive est ad ambitionem, quoniam disputationes cum viris illustribus magnam laudem conjunctam habere videntur, ita multi famam, quam virtute nequeunt, celebritate adversarii sibi conciliare student. Conspicias ergo adolescentulos, vixdum scholam egressos, aut doctores umbraticos aggredi viros, qui in luce versantur, & tantum eos laceßere, ut responsione saltem ab illis elicita nomen aliquod consequantur. Non affliguntur magnopere, quantumvis indignis modis accepti; sed honorem sibi etiam reputant, false & acute refutari, modo a claris adversariis id fiat.

*Magna ferunt tacitas solatia mortis ad umbras,
A tanto cecidisse viro.*

V. Fuit hoc fatum Cujacii, summi viri, & qui facile inter solidioris Iurisprudentiæ assertores familiam ducit, ut impares sibi semper contradiçtiores, & *vilia tantum capita, scuticæque*, ut ipse scribit, *digna nancisceretur*. Cum inclarescere primum inciperet, cum Stephano Forcatulo, *homine insulso, & ad docendum minus idoneo*, contendere debuit. Cujus subtilitatibus & captiosis disputationibus cum pari argutia non responderet, professionem juris, quam in Tholosana academia ambiebat, adversario cedere necessum habuit. Sed nec apud Bituriges, ad quos concesserat, docenti deerant obtrectatores & æmuli, qui partem ejus gloriæ suis contra illum scriptis auferre contendebant. Neque tamen inter tot hostes ullum habuit, qui ad eruditionis fastigium, quod ipse tenebat, adspiraret, præter Hotomannum & fortassis Duarenum. Reliqui ignobiles, & ex solo hoc cum Cujacio bello cogniti, Ioannes Robertus,

tus, quem *Cuiacius sero in orbe natum* appellat, & quem ipse sub *Antonii Mercatoris* nomine singulari libro refutat; Franc. Marcius *Gordonius*, & Io. *Steckius*, cujus impudentiam *Iac. Gorbosfredus libro Animadversionum* reprimat, & maiorem homini reverentiam erga tantum virum mirifice commendat. Hi & multi præterea alii, quos recensere piger, nomina sua a tenebris non vindicassent, nisi ad morem *Herostrati*, *Dianæ* templum ad famam adipiscendam concremantis, inclaruissent, digni profecto, quorum bustis idem epithaphium, quod *Phætoni* ab *Ovidio*, inscribatur:

*Hic situs est Phæton, curvus auriga paterni,
Quem si non tenuit, magnis tamen excidit ausis.*

VI. Hoc etiam inconueniens est, quod ex præposito illo disputandi amore proficiscitur, ut magni saepe viri, cum veri adversarii desunt, aliquos sibi fingant, quo habeant, quos refutent. Multos igitur videas scriptores, qui, cum plane & perspicue, quod sentiunt, proferre possint, malunt pugnaci aliquo & contorto scribendi genere uti? & ipse dubia difficillima excogitant, aut aliis auctoribus opiniones affingunt, suis contrarias, in quibus postea refellendis defudent. Hos ego semper cum prisca Romanorum athletis comparo, qui, ut luendo se exercerent, palum terræ infigebant, cum eo pugnaturi. Quorum uni *Cato* interroganti, *ut ipse pugnare visus esset; Bene*, hic respondit, *quamdiu adversarius lignus est.*

VII. His ferme affines sunt illi, qui, dum contra alios scribunt, & veros eorum errores refellunt, sive ex odio adversariorum, sive, ut maiorem scribendi copiam habeant, omnia, quae illi etiam recte dixerunt, falsitatis arguunt, & impugnat. Inexorabilis censor noster *Bach-*

B

vius

vius, in suis *ad Treutlerum* commentariis, inexcusabiles praestitit huius errores egregie ostendit. Sed isto contradicendi amore sic abripitur, ut ferme, quidquid postea Treutlerus sive bene, sive male asserat, hic sibi confutandum sumat; non, quod eum in his omnibus vere a Treutlero dissentire existimem, sed, ut latiore sibi aperiret pugnandi & scribendi campum. Idem contigit *Horomanno in Antitriboniano*, ubi leges Romanas interpolatas, impertinentes, iniquas, neque ad Galliae statum accommodatas ostendit. Qua in re etsi non semper fallatur; ut tamen inventutem a lectione earum tanquam tædiosa & inutili plane absterreat, nimis generaliter eas rejicit, & tantum non semper illis Gallorum jura & consuetudines tanquam meliora praefert. Idem *Grönwegii* peccatum est, dum catalogum legum irrationabilium & in Belgio abrogatarum necit, ut multas illis annumeret, quæ ab *Hubero* & aliis optimo jure excusantur, & adhuc observari docentur. illi quoque sibi ab hoc errore caveant, qui apud nos comparisonem prisca juris Germanici cum legibus Romanis instituunt, & has, etiamsi non sine ratione illi interdum contrariantur, semper tamen fundamento destituti, & prudentia sic usu fori inferiores esse, contendunt.

II. Sæpe etiam, deficientibus veris & realibus, quæ agitentur, controversiis, inanes & verbales suscipiuntur: atque disputatio omnis in logomachiam degenerat. Frequentiores hodie hæc logomachiae sunt, quam ut a quopiam possint ignorari. Cum tamen interior earum natura non adeo perspecta ab omnibus sit, immortaliter de rep. literaria meritis est *Werenfelsius*, Theologus Basileensis, qui *de logomachiis eruditorum* scripsit. Quo libro quantopere famam, aliis egre-

gregiis scriptis, e. g. de *Iure in conscientias ab homine non usurpando*; jam comparatam auxerit, plausus, quibus liber ille exceptus fuit, & repetitæ subinde ejus editiones ostendunt. Tamen vero, nihil melius & accuratius hoc in genere scribi potuisse, putemus, tamen, cum clarissimus auctor logomachias saltem Theologorum & Philosophorum examinet, nos autem bene noverimus, quam frequens hoc vitium etiam in jure sit, ex eo alias species & innumera exempla addi potuisse, existimamus. Quare constituimus, supplere illud, quod fere ab auctore omissum est, caput de logomachiis in jure. In cujus tractatione etsi par ingenium & doctrinam, quibus *Werenfelsius* usus est, polliceri nequeamus, gratulabimur tamen nobis, si aliquid saltem ad illustrandum & ornandum ejus librum poterimus afferre.

IX. Non laboramus multum in definienda logomachia. Majores nostros, *ICTos* veteres, imitabimur. Hi plerique ex Stoicorum familia egressi, Aristotelicam illam circa struendas definitiones subtilitatem logomachiam esse putarunt, &, salva etiam alicujus doctrine natura, ab ejus tractatione definitionem abesse posse, crediderunt. Veruntamen ea perspicuitate in enumerandis & explicandis logomachiis juridicis versabimur, ut ei, qui commentationes nostras legerit, nullum circa illarum naturam dubium supersuturum speremus. Si quis tamen rigidus antiqui moris exactor fuerit, ille laudatum a nobis *Werenfelsium* adeat, qui hac etiam in parte lectoribus suis satistecit. Cujus ceteroquin vestigia sic sequemur, ut nihil ab illo dictum repetamus, ne opus nostrum in nimiam molem excrecat. De reliquo ita tractabimus hanc do-

strinam, ut certas logomachorum classes constituamus & singulas ordine recenseamus. Et cum duplex sit disputationum in jure genus, fori ac scholæ, in unaquaque classe de ambabus seorsim loquemur.

X. Prima classis complectetur eos, qui, rebus ipsis, de quibus disceptant, obiter tractatis, in personam adversarii stylum verrent, atque se invicem convitiis proscindunt. Aurei fortassis seculi ista felicitas fuit, nobis fere prorsus incognita, quo bella inter eruditos sine odio gerebantur, & disputationes, non rixæ & altercationes fovebantur. Hodie enim, ut plerique non veritatis amore, sed ambitione industi scribunt; ita ferre non possunt, ut alii his, quæ ipsi sentiunt, contradicant. Aut igitur horum stuporem derident, qui rem suo judicio planam non percipiant; aut malevolentiam accusant, quod sine ratione fidem scriptis & inventis suis detrectent. Quod sine aculeis & maledictis fieri vix potest; quibus alter, qui laceffitum se & provocatum videt, ut non minus atroci stylo respondeat, causas se abunde nactum esse, putat. Hinc igitur illud dentatum & torulosum scribendi genus, hinc illa convitiarum & injuriarum plausra, quibus uterque adversarius sic omne chartæ spatium occupat, ut nihil fere ipsius causæ tractationi relinquat.

XI. Difficile hic est, mediam tenere viam, ne, dum nimis etiam modestiæ studes, in stuporem incidas. Absona sunt scripta, quæ nullo prorsus asperguntur sale, & frigida illa ingenia magnarum rerum incapacia censentur. Eleganter Cicero l. i. de Finibus: *Disferentium, ait, inter se reprehensiones non sunt vituperanda: maledicta, contumelia, tum iracundiæ, contentiones concertationesque in disputando pertinaces indignæ mihi philo-*

philosophia videri solent. Neque enim disputari sine reprehensione; nec cum iracundia aut pertinacia recte disputari potest. Sunt aliqua, sed pauca, hujusmodi disputatorum exempla, qui modum inter frigidam illam modestiam, & furiosam maledicentiam servare didicerunt.

XII. *Hotomannus*, si auctori vite ejus credimus, eo ingenio fuit, ut amice reprehendentes amaret, sed & acerbata tanquam erranti insultantibus ac bilem moventibus, justi doloris aculeos ulturos ostenderet magis, quam infingeret, semper ut vitia, quam homines insectatus, & in rem potius, quam in personam, egisse videretur. Igitur, cum *Balduinum*, quem amicum antea habuerat, summum famæ nominisque hostem experiretur, libellis ejus opposuit unicum *de Officio pii ICTi*, ad injurias vero ipsius & offensiones tacuit. Idem *Ant. Goveanus*, *ICTus Hispanus*, quem aliqui etiam *Cujacio* præferunt, fecit; qui, cum *Eguinarij Baronis* libros *de Jurisdictione* confutaret, ejus viri præstanti ingenio excellentique doctrina se ipsum superari, fatebatur; & ab ipso non tam animo dissidere, quam judicio dissentire videri volebat.

XIII. Contra eorum numerus, qui commissi invicem, tanquam gladiatores ridiculosissima orbi literato spectacula exhibuerunt, major est, quam, ut totus hic possit notari. Afferemus tamen aliquos ex antiquis maxime, cum, recentiores excitare, invidiosum sit. *Baldus* cum *Bartholo*, præceptore suo, sic acriter concertavit, sic unus alterius famam maledictis laceffit, ut, illum tandem victum & pudore confusum patria cessisse, *Iason* auctor sit. *Budæus*, quem inter *Iurisperitos* bonarum, maxime Græcarum literarum notitia, æquarunt pauci, antecessit nemo, cum *Erasmo*, æmulo

suo, ita contendit, ut arctissimam amicitiam in capitale odium, & laudes, quas mutuis sibi literis invicem tribuerant, in contumelias mutarent. *Cujacio* hoc ingenium erat, ut, cum ipse de alienis operibus libere iudicium ferret, in libris tamen suis aliqua ab aliis reprehendi, haud æquo animo pateretur. Usitata illi hæc in respondendo phrales erant: *Scurica dignus, stultus, emendax, cæcus, caliginosus, os durum.* Quibus adeo offendit *Hotomannum*, adversarium suum, ut & hic suam aliquando mansuetudinem exueret, & maledictis, ut par erat, responderet. Intervenerunt his controversiis *Balduinus, Duarenus, Robertus, Porcatulus,* & alii, atque rixando id effecerunt, ut, quod *Timon* philosophus apud *Athenaum* de musæo Alexandrino, in quo viri eruditissimi ex toto orbe collecti alebantur, dixerat, ad Galliam eo tempore applicari potuisset; eam caveam esse, in qua aves maximi pretii inclusæ saginarentur, pugnantibus semper invicem & digladiantes.

XIV. Sed ad quosdam nostri seculi scriptores veniamus. *Aegidius Menagius*, quem *Ictum* præstantissimum *Strauchius* vocat, elegans, sed & mordax in scribendo fuit. Neminem facile extitisse, credo, qui indignius unquam adversarios tractarit. *Nebulones* appellavit subinde, ut alia atrociora taceam, quorum plena sunt ejus *Epigrammata, Amenitates Juris & Menagiana.* In carmine ad *Muemosynen*:

*Da, Dea, inquit, da nobis, atrociam tor nebulonum,
Immeritum qui me pergunt vexare libellis,
Dicta oblivisci, memori tibi condita mente.*

A *Mamurra*, Professore Græcarum literarum, aliquando offensus, non solum ipse scripto se vindicavit aculeatissimo, sed, ut omnem contra illum eruditorum exercitum edu-

educeret, classicum cecinit egregius buccinator; ausus, iis etiam multam dictare, qui non venirent.

Qui non scripserit, inter eruditos

Insulsiſſimus ambulet patronos.

Et licet in literis, *Amenitatibus Juris* præmissis, sic pollicetur: *Adversariorum ingratum animum, invidias, injurias, maledicta, diſteria, scommata, immorus, ut philoſophum & Chriſtianum decet, ſanam præterſuere*; id tamen adeo non præſtitit; ut in fine adhuc ejusdem epistolæ indigniſſime tractaret hominem, qui in libro contra ipſum ſcripto eum *Advocatum & Magiſtrum Aegidium* appellarat.

XV. Atrocia hæc ſunt, fateor; ſed ſi cum illis comparentur, quæ inter *puſendorffium* & adverſarios ejus interceſſerunt, levia videbuntur. Sic enim fummuſ ille juris naturæ doctör, & hi, qui contra ipſum ſcripſerunt, in ſe invicem debacchati ſunt, ut omnem convitiandi, objurgandi, maledicendi materiam exhauſiſſe videandur. Omnia ſibi ſcelera, quæ excogitari poterant, veneficia, adulteria, latrocinia, inſidias vitæ ſtructas objecerunt. *Moechos ſe, carnatos diabolos, ſicarios, Aſnios Tenebriones, &c.* vocarunt. Nec ingenioſa omnia erat. Ex trivio & gynecæo abjectiſſimas loquendi formulas petierunt, quibus ſuam uxorumque ſuarum famam invicem laceſſerent. Non jam plura de lutulentis hiſ & ſpurcis diſputationibus dicam, cum, quæ in iis obſervari merebantur, accuratiſſime excerpterit *Vir Conſultiſſimus, Ludovici in Hiſtoria juris naturæ.*

XVI. Magna proſecto circumſpectione opus eſt; ne incauti in inhonoratus illas dimicationes incidamus. Quod modeſtiſſimis interdum diſputatoribus contingit, ut, dum initio moderate ſatis diſceptare coeperunt,

con-

continuatis & repetitis sæpius scriptis ita animos ex-
 aquant, & omnem solidam pugnandi materiam absum-
 mant, ut ad cavillationes deinde illis sit confugiendum.
Vlyicus Huberus, decus omnium, qui sunt, fuerunt & e-
 runt apud Batavos, Ictorum, satis mansuetudinem suam
 in responsionibus ad scholia ab Excellentissimo *Thomason*
ejus Positiones scripta probavit. Contra alios tamen æstu
 se & diuturnitate certaminis auferri passus est. Non jam
 dicam delite, quam ut philosophus magis cum *Dukero*
 & *Relio* exercuit, contra quos, Scripturæ Sacræ au-
 thoritatem ex ratione adstrui non debere, asseruit.
 Quæ controversia placidissime primum tractat in ca-
 lumnias demum & injurias erupit, quibus maxime ul-
 tima *Huberi responsio* quam *stricturas* vocat, scætet. Ma-
 gis ad nos pertinet quæstio de significatione vocis
prætorii, quæ ipsum cum *Perizonio*, viro eloquentissi-
 mo & historiarum antiquitatumque peritissimo, com-
 misit. Huberus prætorium partem palatii, in qua au-
 ditorium Cæsaris ejusque præfecti erat, interpretabatur.
 Perizonius contra, nullum hujusmodi auditorium
 unquam fuisse, assererat, sed prætorium de ipsa co-
 horte prætoriana & statione ejus explicabat. Primus
Perizonius dissertationem de Origine, significatione & usu
vocum, prætoris & prætorii edidit; cui *Huberus*, sed moder-
 ate, in secunda *Prælectionum* editione ad *tit. de Off.*
Præf. præf. respondit. Secuta sunt *Perizonii Dissertatio*
philologica & Huberi tractatus de prætorie, acerbiora
 paululum. Acriores multo erant *perizonii cum Hu-*
bero disquisitio de prætorio, & Huberi Summa & Censura
hujus libri. Quam iniquiorem in se non tulit *Perizonius*,
 sed, præter *Absterionem Censuræ Huberianæ*, scripsit
Specimen errorum supra centum & viginti ab Hubro in pri-
mo

mo tomo *Historia civilis commissorum*, cum *præmissa præfatione apologetica*, *dedicationi istius tomi reposita*, *subjectis responsonibus & animadversionibus in ejusdem Huberi disputationes eunomicas*. Qua injuria inflammatus Huberus de *Calumnia centum & viginti errorum Perizonii* publice conquestus est. Sed vindicavit hos errores Perizonius a *cauillationibus & clamoribus*, ut scribit, *Huberi*; atque novos aliquos demonstravit. Cui tandem concertationis mors Huberi intercessit, atque infensissimum hoc par diuisit.

XVII. Non inique ad hanc longomachorum classem magnam illorum turbam reuleris, qui, dum errores, quibus jus civile Romanum refertum sit, ostendere conantur, maximam chartæ partem convitiis in Tribonianum & Iustinianum jactis complent, atque satyros potius in hos componunt. Primus hoc ausus est *Laurentius Valla*, ipse quidem non ICTUS, sed, qui tamen, *aliquid juris se intelligere*, diceret. De quo id mirum videri non debet, si verum est, quod de iplo *Iovianus Pontanus de sermone l. i.* scribit: *Qui cum laurentio familiarius vixerunt, affirmant, illum eo nequaquam consilio in Grammaticis scripsisse ac dialecticis, quo doceret, disciplinarumque ab ignorantia vindicaret, atque a sorde, verum ut malediceret, obloquendoque derraberet de fama atque auctoritate rerum scriptoribus; tum illis, qui exemplo sunt ad scribendum aliis propter antiquitatem majestatemque dicendi, ac præcipiendi, tum illis ipsis, qui tunc viverent: qui ne dubitaverit ipse quidem dicere, profiterique palam, habere se quoque in Christum spicula. Et alibi: Ciceronem vellicabat, Aristotelem carpebat, Virgilio subsannabat, maximis quibusque ringebat auctoribus, uni tantum Epicuro assurgebat, non, quod vere ejus præcepta probaret, sed quia, ea ab omnibus aliis*

C

impro-

improbari, videbat. Vir hic ad bella & convitia natus non tulit fumam, in qua tunc erat jus civile, auctoritatem. Igitur in eo quaesivit, quæ reprehenderet. Et invenit etiam, sed stylo adeo spurco, adeo in Iustinianum & ICTos injurioso exposuit, ut, quisquis *Elegantias ejus* legerit, non possit non impurissimi homines impudentiæ subiraſci.

XIIX. Ea adhuc illo tempore fuit apud ICTos Iustiniani veneratio, ut nemo auderet probare Vallæ injurias, nedum illius partibus accedere. *Alciatus* quoque, qui primus iterum aditum ad solidiorem & elegantiorum jurisprudentiam patefecit, ipse contra Vallam scripsit, & dignitatem auctorum juris ex ejus faucibus eripere conatus est. Scilicet, si quid audebant adhuc eo tempore juris reformatores, id in *Accursum* potius & *Glossam* ejus erat. Hoc illi *Doctorum idolum*, atque *Deorum istorum Iovem*, ut vocabant, de illo, quod indignus occupaverat, fastigio deturbare volebant. Contra illos scribebant, *qui juris magis Accursiani, quam civilis & Romani consulti erant*. Iustinianus ipse cum legibus sacrosanctus manebat. Cujus etiam reverentiæ vestigia in *Cajacio* adhuc observabis. Sed confidentiores postea facti sunt. *Budeus* primus, quod novi, etsi damnet eorum hominum convitia, qui juris civilis majestatem immi nuere lædereque non vereantur, excusat tamen nonnunquam Vallæ censuras, atque, dormitasse Tribonianum in quibusdam locis Pandectarum consarcinandis, timidius afferiat.

XIX. Sed hac deinde verecundia opus non fuit, postquam *Horomannus Tribonianismum* reliquit. Qui liber quam pene omnem juri civili auctoritatem, Iustiniano prudentiam, Triboniano fidem, prisca ICTis honorem

norem abroget, nisi, qui ipsum legerit, nemo a tanto ICTo credat. Successerunt *Balduinus, Contius, Martheus, Faber, Vissembachius, Bachovius & alii*, qui, velut quaedam conspiratione facta, consurrexerunt, & Iustiniano reliquisque juris compilatoribus ignorantiam, imprudentiam & socordiam objecerunt. Quos non parum in instituto suo confirmavit *Alemannus*, editis anno 1624. *Procopii*, scriptoris ejusdem cum Iustiniano seculi, *Anekdosis*, quibus atrocissima quæque in Iustinianum, uxorem & ministros ejus congerebantur. Refrixit quidem postea aliquantulum hoc maledicendi studium, ut inde magis recalesceret. Et recaluit certe, adeo, ut pro ingenioso fere non habeatur hodie, qui non novos defectus & errores in juri civili detegat, eosque Iustiniano cum insultatione exprobret.

XX. Sed difficile tamen est & anceps cum his Iustiniani obreftatoribus certamen. Quocumque te veritas, ab utraque parte periculum & præcipitium videas. Si perfecta omnia, si accurata, si methodum exquisitam, nihil contrarium, nihil inutile in jure civili statuamus, non immerito nobis objiciat *Ant. Matthæus Dis. 4. fund. jur. n. 81. An sic nobis blandiri decet, ac si peccare aliorum sit, ICTorum nequaquam? Itane artem nostram supra alias esse licet, ac si nihil vitii contineat? An Deos efficies, qui errare nesciverint, quos Deus homines nasci voluit? An vis ita: Omnis homo mendax, præter ICTos?* Contra, si, depositis armis, nostri deditioem faciamus, si voluntarie jugum subeamus, si fateamur, magnam fuisse Iustiniani in componendis juris libris officiantiam, si ordinem infalsum, rationes frivolas, confusa omnia admittamus; tum vero

sup

C 2

Tur-

*Turpe quidem contendere erat, sed cedere visum
Turpius.*

Amitteremus omnem, quam conservavit huc usque ordo noster, dignitatem, & artem indignam nobis videbimur profiteri.

XXI. Media igitur tenenda via est inter malevolam obreſtationem & superſtitioſam adulationem. Cujus labem non effugient *Eichelius* in defenſione *Iuſtiniani* contra *Procopium*, & *Vdalricus Zaſus*. Qui ridicule fatiſ, ut mihi videtur, ſi quæ deprehendatur in legibus noſtris contrarietas, aut obſcuritas, aliuſve inexcufabilis defectus, conſulte ea & ex ſumma prudentia fuiſſe poſita, autumant. Verba *Zaſi* in *Epiftola ad Claudium Cautiunculam* hæc ſunt: *Super antinomiiſ vel ligum repugnantiiſ non nego, complura in legibus offendi poſſe, quæ pugnantia primis oculis appareant; ſi tamen introſpexeris, ſi ſpicam excuſſariſ, ſi ad medullam manuſ admoſtariſ, propemodum omnia tibi conſonantia, concordia & junctiſſime amica eſſe comprobabuntur. Nec crediderim, obiter aut ex incuria, ſed altiſſimo conſilio legalia ſcirta, quaſi inter ſeſe aliquando variarent, collecta fuiſſe. Providerant enim viri prudentiſſimi, complures venturoſ eſſe rabulaſ, qui, cum idiotaſ, rum imperiti eſſent, legum tamen ſinceritatem foedare, profanare, vernaculiſ invulgare verbis aggredereſtur. Hoc ne vel fieret, vel fieri poſſet, ſub verborum aliquando involucre indeterminatâ deciſioneſ, quæ tamen alio loco determinarentur, legalis philoſophiæ eminentiam abſconderunt, quæ non niſi a viriſ doctiſ, a juris interpreſribuſ, ab iſiſ, qui multa trare legaleſ doctriſnaſ verſaſſent, aperireſntur. Ut dicam, quod ſentio. Hæc *Zaſii* defenſio comparanda mihi videtur cum conatu quorundam Græculorum, qui, ut abſurdaſ *Ovidii* *Homeri* que*

que fabellas a contemptu, quem merebantur, vindicarent; summa Theologiæ, sapientiæ & medicinæ mysteria, artem inveniendi lapidem Philosophicum aliæque innumera in illis contineri & a furore imperitorum abscondi, divulgabant.

XXII. Sed dicendum est, quod ipse fatetur Imp. in *L. 3. §. 13. C. de V. I. E. In nullo aberrare, seu, in omnibus irreprehensibilem & inementabilem esse, divina utique solius, non autem mortalis est constantia.* Admittamus igitur falsa quædam, admittamus contraria, sed pauca, neque aliter, quam, si excusari nullo pacto possint; fateamur cum *Hubero*, ordinem non quidem optimum, at tolerabilem esse. Statuamus cum *Ant. Centio: Libros nostros Iustinianeos ideo religiose colendos esse, quando nihil bodie melius habeamus, ad cujus exemplar nostras resp. instituamus.* Si quæ tamen in illis aperte mala & immedicabilia videamus, neque ad illam, quam vocat *Budaus*, ariolatricem & desultoriam Accursii interpretationem confugiamus; neque etiam durius illa iniqua, indecora, absurda, corrupta &c. appellemus. Quanto rectius decet, monitis *Fabroti* locum relinquere, qui in replicatione adversus *Salmasium* eum hortatur, ut in arguendis, si quas velit, opinionibus utatur verbis, quæ juris auctoribus ad modestiam compositis sunt familiaria; veluti, difficile est, mirum, novum, verius, non placet, non probo, verius arbitror, contrarium dicerem, contra sentio &c.

XXIII. Vidimus, quam sit frequens hoc logomachix genus in scholæ disputationibus. Neque tamen in disceptationibus fori id incognitum deprehendemus. Multi enim sunt advocati, male aut parum in jure versati, qui, ut est in *tragædiis, clamosi rabiosa fori jurgia*

vendunt improbi, iras & verba locant; sive, ut *Ammianus* ait, cum ad inopiam veniunt allegationum, ad effrenatam defectunt convitiandi licentiam. Horum olim pœnam infamiam fuisse, ex *L. 6. §. 1. C. de Postulando* videmus. De jure Camerali pœna judicum arbitrio relinquitur. *Ord. Cam. P. 1. tit. 53.* Jure Saxonico distinguitur: Nam si advocatus in colligantem partem & ejus procuratorem injurius fuerit, *Carpzovio P. 1. C. 1. d. 19.* teste, multa duarum novarum sexagenarum dicitur. Qui autem ipsum judicem infestare sustinuerint, hi præterquam, quod limine judicii interdicantur, multa etiam graviore, vinculis & exilio compefcuntur.

XXIV. Pergo ad alteram logomachiarum classem, quæ futiles de rebus minimis & levibus disputatiunculas continet. Quibus cum nullæ magis, quam fori discepciones subjaceant, ab illis hic initium faciemus. Sic de iis conqueritur *Duarenus in epistola ad Sebast. Alasp. In Basilica Parisiensi ad tres annos libenter versatus sum; tamen (ut verum fatear) immodicos ac prope inexplicabiles litium anfractus, quibus illud forum præ ceteris abundat magis, quam lites ipsas ac judicia, quibus humanum genus carere non posse videtur, perinvitus nec absque ingenii fastidio illic viderim. Vix enim credibile est, quanta ibi hominum eorumque gravissimorum & lectissimorum multitudo quam minoribus & pusillis in rebus quotidie occupata sit. Ac, ut de amplissimo purpuratorum patrum ordine & convenzu loquar, num tibi videntur pleraque eorum judicia, quæ statis legitimisque diebus ac in triginta palam eduntur, non dicam, augusto illo consessu, sed infimo aliquo tribunali satis digna esse? Eadem est querela *Perraultii in Comparatione auctorum antiquorum cum hodiernis*, ubi elegantissimo carmine oratores nostros præcis illis Romanis Græcisque*

que nequidquam cedere, ostendit. Quod ego ex Gallico sermone in Latinum solutum transferam, tamen, venustatem ejus me affecurum, desperem: Antiquitas, inquit, nostro seculo maximos oratores suos opponit. Iactat Ciceronem atque Demosthenem, æterna Romæ & Athenarum ornamenta. Qui fulmine orationes & sola nominis celebritate reverentiam nobis terroremque incutiunt. Sed non detrectamus certamen. Accedant illi, at paribus armis; at sine prerogativa subeant pugnam cum nostris declamatoribus. Relictis magnificis suis de salute & administratione reip. de vita ac bonis regnum & principum consultationibus, in nostris foris defensionem duorum passuum de agro alterius usurpatorum suscipi ant, exerceant acumen in expolienada & ex antiquis consuetudinibus probanda servitute cloacæ, ostentent ingenium doctrinamque in causis triobolaribus rusticuli cujusdam agitandis, etc.

XXV. Scilicet, etsi jura nostra dicant, prætorem minima non curare *L. 4. de Restit. in int.* actionem de dolo, si summa modica sit & duos aureos non excedat, non dari. *L. 10. Et 11. pr. de Dolo*; DD. tamen has leges ad remedia saltem extraordinaria, qualia sunt restitutio in integrum & actio doli, restringunt; actiones vero ordinarias, veluti in factum, *L. 22. in f. pr. de Damno inf.* ad exhibendum, *L. 5. §. 3. Ad exhib. furti L. 5. §. 6. de A. R. D. Ord. Crim. art. 167.* etiam ob minimas res concedunt. Quod hodie adhuc in aliis etiam actionibus servatur. Sed hac licentia & partes sæpe ad temere litigandum, & advocati ad futes hujusmodi lites cum commodo suo inflammandas inducuntur. Relatum mihi memini ab aliquo causarum patrono, rusticum institutæ de gallo gallinaceo rei vindicationi plus triginta thaleris impen-

pendisse; alium vero, qui agro suo particulam quatuor vel quinque pedum per fraudem vicini decessisse conquereretur, mota finium regundorum actione & factis jam multis impensis, de transigendo admonitum respondisse, malle se patrimonium profundere, quam ab hac lite resiliere. In terris Brandenburgicis cum versarer, recordor, duas nobiles matronas, quarum altera suam in templo sedem cancellis muniverat, altera, id prospectui suo officere, assererat, oria hac de re lite & extractis subinde commissionibus, 1000 thal. impendisse. Quam vellem, hi iudices regulam in *Nov. 69. §. 1.* propositam observarent, ne quem plures impensas pati sinerent, quam rei, de qua litigatur, aestimatio est.

XXVI. Sed in scholis etiam disputationes super nullius momenti causas sæpius institui videmus. In cuiusmodi levissimis contentionibus antiquorum Ictorum subtilitas nostram adhuc vanitatem superare videtur. Cicero: *Ictus*, ait, *ipse per se nihil, nisi legulejus quidam cautus & acutus, præco actionum, cantor formularum, auceps syllabarum.* Et alibi: *Dignitas*, inquit, *in tam tenui scientia quæ potest esse? Res enim sunt parvæ, prope in singulis literis, atque interpunctionibus verborum occupatæ.* Hæc ille jam de suo tempore, quo tamen subtiles istæ concertationes nondum adeo pervulgatæ erant. Postea enim mirum in modum creverunt vanæ illæ lites, institutis diversis Ictorum familiis, Cassiana (sive Sabiniæ, uti in *§. 28. I. de R. D.* vocatur) & Proculejana. Nam, cum Labeo primus ab iis secessionem faceret, qui traditis sibi a præceptoribus suis doctrinis & fori observantiæ firmiter inhærebant, atque secundum *L. 2. §. 47. de O. I.* plurima innovare (melius renovare, vel reducere, dixisset) institueret, non quidem, uti id com-
muni-

munitur DD. interpretantur, ex proprio ingenio ac rerum novarum studio, sed, ut ipse Capito, summus illius adversarius, apud *Gellium* L. 13. c. 12. fatetur; ex nimio antiquitatis amore, quo ductus nihil ratum pensumque habebat, nisi, quod justum sanctumque esse, in Romanis antiquitatibus legisset; tum vero maxima de vilissimis rebus litigandi occasio data est. Labeo enim sine ratione sæpe cavillationes atque subtilitates prisca juris per novas constitutiones ac observantiam dudum abrogatas, reducere volebat. Qui conatus quam absonus & ridiculus plerumque fuerit, & quam bene a novi juris defensoribus, Capitone & illius satellitibus oppugnatus, vel ex hoc exemplo pateat, quod lex *Gellio* l. 13. c. 12. excerpam. More majorum introductum erat, ut tribuni plebis aliquem ad se in jus vocare non possent; possent tamen ipsi venire, ac, quemcunque vellent, prehendi jubere. Id, quod absurdum visum posteris, & longo jam usu mutatum fuerat, ut adeo tunc temporis tribuni plebis & citandi & prehendi potestatem haberent. Cum igitur Labeo aliquando coram tribunis plebis accusatus, ab his, missio viatore, in iudicium vocaretur, iussit eum, qui missus erat, redire & tribunis dicere, jus eos non habere, neque se, neque alium quemquam in causa vocandi, cum moribus majorum tribuni plebis prehensionem haberent, vocationem non haberent. Quid vanius, quid subtilius poterat excogitari? Ineptiores tamen adhuc sunt illæ de vocabulorum derivationibus, sive etymologiis controversiæ. Qualis, ut ex *L. 1. de Furtis* constat, inter Labeonem & Sabinum, Capitonis successorem, agitata est, quorum hic furtum a fraude, alter a furvo, i. e. nigro appellari putavit: neuter recte, si *Cujacio* 6. O. 2. credimus, qui fur-

D

tum

tum a ferendo deducit. Sed infinitum esset, omnes harum sectarum opiniones diversas, & pugnantia studia colligere. Innumeræ dissensiones & sententiæ singulis fere Ictis propriæ fuerunt de speciebus, quæ supellectili annumerari debeant, de penu, &c. de quibus vide *Alexandrum ab Alexandro in Genialibus diebus, Bakelen de diversis Ictorum Romanorum familiis & Menagium in Amenitatibus Iuris.*

XXVII. Afferemus etiam aliquas ex hodiernis disputationes, quæ de rebus levibus & nullius momenti instituuntur. Operosa est, sed ridicula *Feltmanni* contentio, cum in libro de *Inclusionem animalium* contra expressum *§. 1. I. de Lege Aquil.* & consensum plerorumque Ictorum, singularem quorundam veterum opinionem revocat & defendit; sues feris bestiis esse annumerandas. Cujus argumentis breviter, sed argute & false respondet *Huberus in Praelect. ad I. de Lege Aquil. §. 1. In Vestphalia* (unde erat *Feltmannus*, & ubi sues cum hominibus ad minimum rusticis in eadem camera habitant, vescuntur & cubant) *nihil egent argumentis longe petitis, ad probandum, sues gregatim pasci.*

XXIX. Non erraverim, ut spero, si ad hanc classem nimias & inutiles Doctorum quorundam subtilitates referam. Quarum cum infinita sint genera, eorum aliqua ordine enarrabimus. Recensebo primum illos, qui leges obscurissimas, quas vulgo damnatas vocant, explicaturi, implicant eas magis, allatis novis subinde emendationibus, illustrationibus, diversis opinionibus. Sic super *L. 69. pro Socio & L. 38. de Condict. indeb.* quæ peritissimo cuique crucem figunt, vel centum enumeres commentarios & diversissimas interpretationes,

triones, quæ jam dudum leges istas immedicabiles reddiderunt, atque null in foro usui esse possunt.

XXIX. Veniunt nunc illi, qui religiose nimis Iustiniano in *L. 2. §. 17. C. de V. I. E.* obtemperaturi, ne quid contrarium in libris juris positum admittant, animo plus, quam par erat, subtili diversitatis rationes excutiunt, & cum Vulcano apud Ovidium

Retiaque, & laqueos, quæ lumina fallere possent,

Elimant: non illud opus tenuissima vincant

Stamina, nec summo quæ pendet aranea tigno.

Multa possem afferre ejusmodi subtilium magis, quam verarum & utilium conciliationem exempla. Sed unum sufficiat. Regula: servitute voluptatis causa non recte constitui; quam Doctores falso ex *L. 8. pr. de Servit.* colligunt; videtur everti per *L. 15. de S. V. P. et. L. 3. de Aqua quod.* ubi, servitute prospectus gratiorem etiam prospectum contineri, & amœnitatis quoque causa aqueductum acquiri posse, asseritur. Operosi sunt in his contradictionibus removendis interpretes, atque suis diffensionibus incertitudinem augent. Sed his omnibus subtilior Huberus in *Eunomia sua* differentiam, quam nemo antea observaverat, neque fortasse observaturus fuerat, & de qua Iustinianum cogitasse verosimile non est, ponit inter voluptatem & amœnitatem. Cujus diversitatis rationes hic non excutiam, cum ob tenuitatem & meos, & lynceorum etiam oculos effugere queant. *O legum subtile nefas!* hic cum Grotio exclamares. Cur non potius secundum rectæ rationis & aliarum legum civilium dictamen dicamus, servitute recte etiam voluptatis & amœnitatis causa, imponi, tres autem illos casus in *L. 8. Pr. de Servit.* propositos ab hac regula eximi, ex singulari quadam majorum

D 2

nostro.

nostrorum voluntate & persuasione, cujus, ut ipse juris conditores in *L. 20. de LL.* fatentur, non semper potest ratio dari. De his & similibus conciliationibus recte cum *Budæo* in *Annotationibus prioribus in pandectis ad L. ult. de Ælilitio edicto*, dicas: *Nisi ista & hujusmodi contraria omnino inter se, atque etiam pugnantia sint; non video, cur agentia & negantia pulchre convenire non possint. Nec tamen ignore, nihil tam dissonum esse, quod Accursius interpretatione illa ariolatrice & desultoria, consentaneum etiam & quadrans esse, persuadere iis non possit; qui lege Pythagorica in auctoritatem ejus a præceptoribus adacti sunt.*

XXX. Superflua etiam illorum subtilitas ferenda non est, qui, dum ad jus nostrum commentantur, novos eosque non dables, ut vocant, casus, vel, qui in seculo vix contingere poterant, effingunt & in illis ad leges applicandis operam consumunt. Hos velim admonitos, practicam esse, §. 3. I. *Proem.* non contemplativam Jurisprudentiam nostram, neque de iis, quæ nunquam aut raro fiunt, disponere. Amplior jam dum est disciplina juris, quam, ut supervacaneis & inutilibus inventionibus extendi debeat. Sed exemplo res clarior erit. Certum est per *Auth. Generaliter C. de Episc. & Cler.* actorem, qui neque fidejussoribus, neque pignoris cavere possit, ad juratoriam cautionem admitti. Cuncta, quæ ad hanc doctrinam pertinere poterant, dubia, quæstiones & casus adeo copiose a DD. pertrahantur, ut exhausta omnia videre possent. Sed novum addit eumque insolitum casum *Carpz. l. 2. Resp. 80.* Quærit nempe, utrum is, cui iam tum per sententiam imposita erat juratoria cautio, si, antequam juraverit, adhuc idoneum fidejussorem inveniat, a præstatione jurata

juramenti liberetur, &, an adversarius ejus fidejussorem accipere cogatur. Facilis quidem erat decisio ex jurisjurandi illius formula, in *dicta Auth.* contenta & usu fori recepta, qua affirmare debet actor, *se fidejussorem dare non posse.* Vnde, si postea aliquem reperiret, a præstando jurejurando, tametsi per sententiam imposito, deberet liberari; secus ac *Carpzovio* videtur. Sed, quid opus est, difficiles habere nugas, cum non probabile sit, unquam accidere posse, ut adversarius melius, verbis sibi & jurejurando caveri, quam oblatum indoneum fidejussorem accipere. Cereprimus igitur ille casus mihi videbatur, neque possibile, ut in fores eveniret. Sed affirmavit mihi tamen Magnificus Præses, accidisse subinde, ut aliqui aut *Carpzovii* auctoritate abrepti, aut ab advocatis decepti, cum idonei fidejussores offerrentur, exposcerent, stupentibus judicibus, ut jurejurando sibi caveretur. Qua de re semel vel bis *Ordo Vitembergensis* pronunciavit.

XXXI. Alii, ut difficiliorem suptilioremque reddant juris tractationem, ejus capita vanis & superfluis distinctionibus exornant. Quarum exempla iis deficere non possunt, qui communium juris inter pretum volumina evolvunt. In primo statim vestibulo otiosæ illæ & obscuræ justitiæ in universalem & particularem; hujus in pistributivam & commutativam divisiones occurrent. Quales, si nullum alium, hunc certe præstabunt usum, quem fabulæ & ænigmata illa præstiterunt priscis Ægyptiorum philosophis, ut sapientiam suam, quam perspicue proponere poterant, tenebris involveret, atque multos ab ejus limine horridiore hoc adpectu arcerent. Quit enim, quæso, aliud efficiunt caliginosæ & inutiles distinctiones (qualem

supra §. 29. attuli, & cujusmodi passim apud DD. e. g. ad *L. 63. de Vusufr.* in usumfructum formalem & causalem, ad §. 3. *I. Quibus mod. re contr.* in custodiam rei & custodiam circa rem, in remedium rescindens & rescisforum, &c. reperiuntur) quam, ut difficultate sua desperatos reddant juris studiosos?

XXXII. Reprehendendi sunt illi etiam, qui, contra *L. 20. de LL.* omnium, quæ a majoribus constituta sunt, rationem reddere desiderant, tametsi videant, ipsos etiam ICTos veteres suam hac in re ignorantiam subinde fateri, exemplo Vlpiani in *L. 12. §. 1. Qui & a quibus man.* & Caji in *L. 9. de Relig. & sumt. fun.* Vix dici potest, quantum, dum hoc faciunt, dissidiis & logomachiis aperiant occasionem. Singuli enim, quando ingenium suum in investigandis obscuris legum quarundam & dispositionum singularium rationibus obstentare volunt, nova semper excogitant & diversa ab his, quæ alii dixerunt. Singulas ergo videas singulorum interpretum opiniones. Hinc ortæ sunt infinitæ Doctorum dissensiones, e. g. de ratione, quamobrem actio finium regundorum sit stricti juris, cum reliqua omnia divisoria iudicia bonæ fidei habeantur; in quo præcipue consistat differentia specifica publicorum iudiciorum; cur rei vindicatio detur illi, cujus frumentum cum alterius frumento commixtum fuit, non autem ei, cujus numi cum alterius numis confusi fuerunt; cur facilius in hereditatis petitione, quam in rei vindicatione & reliquis actionibus, quis restitutionem impensarum in rem alienam factarum consequatur, &c.

XXXIII. Sed eo etiam deveniunt nonnulli, ut, cum causas verosimiles, cur hoc illudve statutum sit, invenire nequeunt, ad absurdas etiam & ridiculas confugi-

fugiant. Lapsus est aliquando Ictus elegans & acuratus alias *Noodt in Probabilibus juris l. 2. cap. 2.* Disquirat ibi, quamobrem, transactione inter legitimum & testamentarium heredem de dividenda hereditate facta, creditores in *L. 14. de Transact.* jubeantur, utrumque pro parte hereditatis adire, cum tamen in *L. 3. pr. eod.* in simili plane casu legatarii ad solum heredem testamentarium remittantur. Explois melioribus, quas alii afferunt, rationibus omnibus, novam ipse in eo quaerit, quod utriusque legis unus auctor sit, Scævola scilicet, sed, quod *L. 3. ex Digestorum, L. 14. ex Responsorum* libris fueri desumpta. Igitur *in hac*, ait, *non respondit Scævola ex animi sui sententia, sed, ut amico, cui respondebat, rem gratam acceptamque faceret, a certo jure, quam oporteret, recessit longius, & commisit peccatum manifestum. At in L. 3. docentis personam sustinet, & judicio ingenuo utitur ac minus obnoxio.* Tantum sibi placet hoc commento suo, ut miretur, illud post ut secula potuisse effugere oculos eruditorum. Contradixerunt ei tamen alii non immerito atque novum nobis & celebre sic suppeditarunt logomachiae exemplum.

XXXIV. Locum quoque hic merentur illi *minutissimarum rerum minutissimi sciscitatores*, quorum tam feracia fuerunt superiora secula. Cum enim illi, qui perfectorum ex omni parte philosophorum, sive, ut hodie vocantur, polyhistorum titulum affectabant, nihil esse ulla in arte rerum omnium, prædicarent, quod ipsi nescirent; ut hoc ostenderent, in publicis conventibus experiundos sese vulgo tabant, poscebant, qua de re quisque vellet audire, & de omnibus, quæcunque in disceptationem quæstionemque vocarentur, se copiosissime dicturos esse profitebantur. Qui primi hanc
sui

fui licentiam faciebant, Leontinus Gorgias, Eleus Hippias & alii, quos *Cicero l. 3. de Orat.* meminit, hi divino ingenio & stupenda eruditione præditi habebantur. Sed succedebant postea multi rhetores alique, qui, ut loquentiam suam ostentarent, jubebant rogare se, si quis quid omnium rerum volebat dicere. Quorum jactantiam cum non ferrent ceteri, tricas & difficillima dubia ac quæstiones excogitabant, quæ ostentatoribus illis objicerent, & quibus ad silentium eos redigerent. Id quod frequentissime accidisse, ex *Gellio l. 4. c. 1. l. 7. c. 17. l. 16. c. 6.* discimus.

XXXV. Sed non philosophorum solum atque Grammaticorum ea vecordia erat, ut *remotas hujusmodi quæstionum nebulas & formidines ad capiendos imperitorum animos ostentarent.* Iurisperiti quoque, si qui ad summum in hac arte fastigium adspirabant, eidem se periculo committere necesse habebant. Si qui inter se æmulabantur, si qui simul munus aliquod præstabant, hi invicem mittebantur; ut unus alterius subtilissimis quæstionibus responderet. Quibus qui non ex asse satisfaceret, hic de spe sua dejectus laudem omnem antea paratam amittebat. In hujusmodi disceptatione Cujacium Fortaculo succubuisse, supra §. 5. diximus. Par certamen per totam fere vitam inter Bartolum & Baldum fuit. Cum enim ille, hunc suum discipulum acquare laudes suas videret, ut famam ipsius imminueret, publice sæpe ipsius ingenium hoc disputandi genere in discrimen vocavit. Vix docendi facultatem adeptus erat Baldus, cum a Bartolo provocatus per quinque horas contra eum steterit, & mascule ejus tela excepit. Paulo post & ipse Bartolum aggressus est, atque sic argute quidem, ut is quæstionum
acu-

acumine perterritus respondere non potuerit, temporeque ad solvendum petito, sequenti mane responderit. Ipse autem Baldus legem difficillimam sibi a Bartolo propositam mirifice explicuit. Sed cum incalescerent indies animi, repetita subinde eadem contentione, atque Baldus in interpretatione cujusdam legis, quam ipsi ad-versarius objiciebat, ad Pandectas Florentinas provocaret, hæ publice consulebantur. Quibus erroris convictus Baldus & ita traductus fuit, ut patria etiam excederet, & abiens Scipionis Africani verba proferret: *Ingrata patria, ne ossa quidem mea habebis*; ac tandem in voluntario exilio senex decederet; *si Iasoni credimus, ex quo id refert Panzirol. de Claris legum interpretibus.*

XXXVI. Dubia autem illa & quæstiones, quas movebant, ex legibus illis difficillimis &, ut vocabant, desperatis plerumque desumebant. Quibus adeo se mutuo exercebant, ut, si *Accursio* fides habenda est, magni sæpe DD. inter quos petrus Bailardus, qui se jactavit, quod ex qualibet, quantumcunque difficili, litera traheret sanum intellectum, dicere necessum haberent *Nescio*. Inter obscurissimas illas leges frequens erat *L. s. C. Finium reg. Ex qua sæpe, ut Crintus de Honesta discipl. l. 25. c. 4. refert, quæstum est superiori ætate a viris doctioribus, quidnam præscriptio quinque pedum signaret, qualisque foret in ea intellectus. Quam rem complures cum non satis perciperent, hac una ratione se defendebant, quod Io. Bajolardus, inter eos, qui jus civile profrentur, vir consultissimus, ingenue affirmavit, se illud ignorare.* Tanta erat illo tempore, quo antiquitates Romanæ non excolebantur, hujus legis formido, quam tamen *Alciatus* postea sustulit in suo *de Præscriptione quinque pedum* commentario. Vide etiam *Gorhofredum ad h. L.* cujus explicationem probamus.

E

XXXVII.

XXXVII. Non possum, quin exemplum aliquod hujusmodi certaminis, aut, si mavis, disputationis juridicæ ex *Boxhornii Historia Vniuersali* adjiciam. Auctor hic: Vallam, inquit, aliquando acerbe increpuit jurisperitus quidam, quod, ut futor ultra crepidam, humaniorum literarum cultu haud contentus falcem mitteret in messem alienam, & juris Romani peritiam sibi arrogaret. Quin explicaret igitur locum aliquem ex *Codice*; & monstrabat simul famosam illam & difficillimam legem *Quinque pedum præscriptione*, quam a nemine ejus ætatis Ictorum intellectam, imo depositam esse constabat. Valla contra: Quid improbius ait, quam velle damnare me, ut nihil juris intelligentem; quia locum aut nulli, aut vix ulli intellectum non exposuerim? Deuuisse illum proponi non ei, qui aliquid juris se intelligere diceret, sed ei, qui omnia. Interim, utcunque explicata hac lege, ipse iterum, alia e jure quæstione perita, adversarium ad silentium adegit. Nam cum de jure usucapionum ex *XII. tabb.* nonnihil rogaret, in eas angustias eundem illum suum adversarium adduxit, ut hic in conclave, velut furens se receperit, atque ex eo tempore homo vindictæ cupidissimus odio piusquam Vatiniano Vallam fuerit persecutus, vitæque ejus insidiatus.

XXXIIX. Sed revertor ad nimias Ictorum subtilitates, & ex his ortas logomachias; qualis etiam committitur ab antiquariis quibusdam nimis religiosis, qui superstizioso quodam in illas Græcas & Romanas antiquitates amore feruntur. Duplicia sunt potissimum eorum peccata. Vnum, quod plus, quam satis erat, curiosi in res veterum etiam minutissima inquirant; & quotquot, in illis non pari reverentia versantur, suprema

mæ

mæ ignorantia & negligentia accusent. Alterum, quod omnia veterum, maxime totum iudiciorum & reip. Romanæ statum ad hodiernum nostrum accom-
modare laborent.

XXXIX. Equidem illorum causæ non patrocinator, qui nulla plane antiquitatum scientia instructi ad legum interpretationem accedunt. Vidimus jam in §. 36. quam id sit miserum. Fœdissimi sunt illorum errores, qui cum *Glossaribus* suam in rebus veterum inscitiam explicationibus absurdis & ridiculis derivationibus produunt; qui, ut est apud *Menagium in præf. ad A-men. Juris* orationem Divi Marci in *L. i. pr. de Feriis* de precibus ad Sanctum Marcum Evangelistam interpretantur. Est profecto non contemnendum, & necessarium etiam aliquod antiquitatis studium. Ipse id Imperator ostendit, qui sæpe in *Institt.* satis prolixè jus vetus & abrogatum recenset, ut in *tit. de Atiliano tutor. de Testamentis ordinandis de Fideicommissariis hereditatibus.* Quod etsi a quibusdam ipsi vitio vertatur, doctiores tamen animadvertunt, innumeras leges doctrinasque ex hac obsoleti juris enarratione lucem accipere. Quapropter non potui sæpe sine risu considerare locum illum communem, unde exordia sua desumerunt plerique, qui ante 30 vel 40 annos disputationes juridicas confecerunt. Pauci sunt, qui non ita ordiantur; abituros se ex academia voluisse speciminis loco aliquam disputationem facere, & quidem de materia practica, relictis antiquitatibus illis & jure veteri, quia præta aliquis diceret: *Turpe est, difficiles habere nugas.* Nescierunt scilicet miseri illi, Doctores, quibus nos restitutionem juris Romani in pristinum nitorem debemus, & ex quorum commentariis ipsi centones suos composuerunt, nisi in

veteribus illis nugis defudavissent, nobis certe elegantia illa & accurata scripta non reliquisse.

XL. Sed hi tamen veniam non merentur, qui tanto rerum antiquarum amore excæcati sunt, ut cum *Lipso* in minimis etiam vera scire cupientes, ætatem suam in minutis veterum inquirendis consumant. Ad quos applicari potest, quod apud *Gellium* l. 16. c. 10. jurisperitus de voce aliqua obsoleta interrogatus respondet: *Ego vero, inquit, dicere atque interpretari hoc deberem, si jus Faunorum & Aboriginum didicissem. Sed enim cum Proletarii, & viginti quinque asses, & taliones, furtivorumque quæstiones cum lance & licio evanuerint, omnisque illa duodecim tabularum antiquitas consopita sit: studium scientiamque præstare debeo juris, & legum, vocumque earum, quibus utimur.*

XLI. Eo usque procedunt aliqui, ut leges & dispositiones juris civilis obsoletas etiam diu & antiquatas in usum tamen reducere & ad judiciorum nostrorum statum, licet plane diversum, accommodare conentur. Quæ res quantam obscuritatem & confusionem pariat, ea, quæ afferemus, exempla facile ostendent. Tametsi enim non probemus illorum levitatem, qui cum *Hormanno, Autumnio & Grönwegio* pleraque Romana jura, si ab iis fori nostri observantia vel in unica circumstantia recedat, statim abrogata penitus & inutilia vociferantur; eorum tamen improbari debet conatus, qui omnia, quæ cum natura etiam nostrorum processuum pugnant, servare nihilominus & in usum deducere volunt.

XLII. Qui de interdictis illorumque in foris Germanicis usu scribunt, mirum in modum se excruciant, ut, qua forma, & quo ordine illa hodie interponi debeant,

beant, demonstrent. Atque non vident illi, frustra hæc omnia disputari, cum Iustiniani jam tempore interdicta penitus abrogata non potuerint unquam in fora nostra transire. Quod de dubitare non sinunt (1.) *L. 4. C. de Interd.* ubi, ruptis veteribus ambagibus, nemo amplius interdictum efflagitare, sed actionem exprimere jubetur. (2.) §. *ult. I. de Interd.* ubi Imperator, explicata antea veteris interdictorum natura & divisione, epiphonematis loco addit: *non est necesse hodie, reddi interdictum, sed judicatur sine interdictis* (3.) *rubrica tit. D. de Interdictis, sive extraordinariis actionibus, quæ PRO HIS competunt* (4.) *L. 3. C. de Interd.* ubi interdicta saltem in ordinariis, nunquam in extraordinariis judiciis locum habere dicuntur. Iam vero secundum §. *ult. I. de Interd.* omnia hodie judicia sunt extraordinaria. (5.) consensus omnium Doctorum in eo, quod formulæ & conceptiones verborum ab usu recesserint, in quibus tamen ipsa interdictorum natura consistebat. Vide illorum definitionem in *pr. I. de Interd.* ERANT *interdicta formæ atque conceptiones verborum*. Neque obstat, quod, si abrogata fuissent interdicta, Imperator in illis recensendis adeo operosus non foret. Præterquam enim, quod hoc non insolitum sit Iustiniano, uti ex titulo *D. de Interrogationibus in jure faciendis & interrogatoriis actionibus*, quæ per *L. 1. §. 1. b. r.* abrogantur, apparet; uberior etiam interdictorum explicatio ideo necessaria erat, ut actiones, quæ in illorum locum successerunt, atque multa ex eorum processu retinuerunt, eo melius intelligerentur. Quapropter infructuosus est horum labor, qui, ipsa interdicta adhuc hodie apud nos usum habere, autumant, inter quos hallucinatur etiam *Gotthofredus*, qui ad *rubr. D. de Interd. An interdicta*, inquit,

hodie sublata sunt? Minime; sed tantum vetus & curiosa verborum solennitas.

XLIII. Non minus frustranea est sollicitudo eorum, qui, dum judiciorum nostrorum & processuum formam describunt, religiose nimis ad illam veterum jurisdictionem respiciunt, atque istas ejus divisiones in ordinariam & extraordinariam, in propriam, mandatum & prorogatum, illas prætores, præfecti urbis & judicis pedanei differentias, illud imperium merum & mixtum, illud jus dandi judicem, &c. ad nostra tempora applicant. De quibus non inique *Schilterus Ex. ad π. 6. §. 1. In confesso, inquit, est, causam incertitudinis & obscuritatis hujus materiæ potissimam esse tot varias DD. inter se discrepantes opiniones, nec non adæquatam istam, naturam jurisdictionis, prout hodie a cujuslibet reip. forma ac jure peculiari dependet, ex jure Romano æstimare, unde sit, ut plurima a DD. hac de re tradantur, quæ tamen in usu practico aliter observantur.*

XLIV. Quorundam juris publici scriptorum, ejus maxime temporis, quo emergere primum illius scientia cepit, hoc etiam fuit peccatum, ut de statu reip. Germanicæ ejusque Imperatore & ordinibus scripturi, veterem Romanorum magistratuum & jurisdictionis conditionem cum illis confunderent. In decisionibus controversiarum inter principes textus crepabant juris civilis; ad ipsos Electores, principes, ordinesque dignitates illas, de quibus *liber ultimus Codicis* agit, applicabant; præfectos prætorio, præfides provinciarum, &c. appellabant. Sed, postquam *Lebmannus* primum in *Chronico Spirensi*, atque post eum *Conringius de Imperii Germanici republica* docere ceperunt; juris publici notitiam non ex legibus Romanis, sed ex historia, antiquitatibus atque

que legibus Germanicis hauriri debere; suppudivit ple-
rosque, Sanctiones Romanas ad statum nostrum publi-
cum, cum quo illæ nullam convenientiam habent, appli-
care. Nihilominus remanserunt aliqui superstitioso Ro-
mani juris amore occæcati, qui prædecessorum vestigia
relinquere detrectarent. Inter quos *Lampadius* magistrum
suum, *Paurmeisterum*, imitatus *de Iurisdictione Imperii Ro-
mano-Germanici* scripsit. Ac licet postea, visis Contri-
gii libris, agnosceret, quam absurde superioritas terri-
torialis iurisdictionis, ordines autem Imperii magistratus
appellarentur; in secunda libri editione titulum quidem
emendavit, & *de Rep. Romano-Germanica*. inscripsit,
ipsum tamen opus corrigere non est ausus. Quam pa-
rum apte *Carpzovius* Capitulationes Imperatorum le-
gem regiam vocaverit, nemo est, qui ignoret. Aliqui
etiam, qui Institutiones juris publici scripserunt, in eo
reprehenduntur, quod ordine a Iustiniano in suis *Instit.*
servato eas composuerint. Nam cum & principia & leges
juris publici a civili jure sint diversissima, hujus me-
thodus ad illud non sine confusione & obscuritate po-
tuit applicari.

XLV. Tertia nunc adest logomachiarum classis,
eas continens controversias, quæ de verbis uno vel
pluribus agitantur. Quarum explicationem antequam
suscipimus, monendus est lector, non omnes super verba
lites a nobis damnari, sed esse aliquas apprime utiles & ne-
cessarias. Illas puto, quæ in interpretatione legum, teste-
mentorum ac diplomatum circa verba ibi ambigue aut
obscure posita evitari non possunt; cum non raro ex una
voce omnis totius scripti, vis dependeat. Quod ut cla-
rius pateat, afferemus, aliquas hujusmodi disputationes
super verbis celeberrimas; inter quas illustris maxime
est

est illa, quæ in interpretatione legis divinæ matrimonialis *Levit. XIX, 11.* propositæ debuit ventilari.

XLVI. Nempe constanti hætenus DD. omnium consensu & perpetua fori observantia receptum erat, matrimonium inter comprivignos, tametsi fratrem sororemve communem haberent, & humano, & divino jure permitti; ac textum illum *Levit. XIX, 11.* de sorore consanguinea explicari debere secundum Lutheri & plerorumque versiones. Sed turbavit hanc concordiam *Ant. Matthæi disp. fundam. 7. §. 18.* atque, ut ipse ait, primus omnium observavit ex novis versionibus *Tremellii, Junii & Piscatoris*; locum illum de nuptiis comprivignorum agere, cum vox *Molederb*, quam communiter explicant, quæ genita est patri tuo, sic potius transferenda sit, quæ facit gignere patrem tuum; ut per eam noverca intelligatur, atque nuptiæ cum ejus filia ex alio matrimonio nata prohibeantur. Reperti sunt statim, qui pro nova hac Matthæi sententia propugnarent, Philologi & Icti, *Vissembachius, Boblius, Schneegassius, Strykius ad Brunnem. Ius Eccl. Thomafus in Jurispr. Div.* Sed non deerant etiam contrariæ parti patroni sui, inter quos *Bachovius ad Treutl. Gerhardus de Conjugio & Corbmannus*, Theologus Rostochiensis, in peculiari libello præ aliis laborarunt.

XLVII. Qui utriusque partis scripta legerunt & rationes curatius ponderarunt, deprehendent facile, firmiora esse illorum argumenta, qui matrimonium comprivignorum in dicto textu prohiberi existimant. Nam 1) quotquot literarum Hebraicarum sunt peritiores, hanc sententiam sequuntur, &, vocem *molederb* activam esse, constanter profitentur. Illi autem, qui contra sentiunt, non videntur adeo instructi linguæ Hebrææ

Hebraeae notitia, & nihil habent, quod istorum argu-
 mentis reponant, quam hoc; non temere tamen erro-
 ris accusari debere majores nostros & Consistoria. Imo
Corbmannus plane ait, initium hujus rei non esse faci-
 endum a versione, utpote suspecta. (2) omnes norunt,
 quantum in libris etiam humanis, non dicam divinis,
 quippe perfectissimis, vitium sit, otiosa ejusdem rei re-
 petitioso, quam *ταυτολογίαν* vocant. Quod si ergo aliud
 effugium suppetat, vindicanda est semper a tautologiis
 sacra Scriptura. At vero illi, qui *Lev. XII. 11.* de nuptiis
 cum sorore consanguinea accipiunt, negare nequeunt,
 superfluam tunc esse hanc prohibitionem, quippe jam
 in *versu 9.* antecedente propositam. Melius ergo faci-
 unt, qui, ne tautologiam admittant, in dicto illo nu-
 ptias comprivignorum interdici, asserunt. (3) Ipse *Ger-*
bardus & *Corbmannus* formidolosi sunt, neque satis sen-
 tentiae suae confidunt, cum ipsi ejusmodi matrimonia
 tanquam intuta dissuadeant.

XLIX. Cetera, quae objiciuntur, explodi facile
 possunt. Nam, quod (1) inter comprivignos nulla sit
 neque cognatio, neque affinitas, & proinde nulla etiam
 matrimonii prohibitio locum habeat; certa quidem haec
 regula est jure civili *f. 8. I. de Nuptiis*, confirmata etiam
 jure canonico *c. 5. X de Consangu.* (quod tamen sibi ipsi
 contradicit in *c. 5. causa 35. q. 10.* ubi nuptias non solum
 inter comprivignos, sed & posteriores gradus interdicit)
 nunquam vero divina lege, cujus hoc potissimum &
 generale principum est ex quo omnes matrimonii pro-
 hibitiones derivantur *Levit. XII. 6. Non accedes ad car-*
nem carnis tuae. Soror autem mea comprivigna, si cum
 ea aliam sororem aut fratrem communem habeam,
 est utique caro carnis meae. (2) quod adversarii voci-
 feran-

ferantur, indignum esse & sacrilegum, Iustinianum, majores nostros omnes & Consistoria erroris contra Scripturam Sacram admissi accusare, eo quidem fulmine non terremur. Præterquam enim, quod jam ex *Decreto* observaverim, Patrum aliquos nostram esse sententiam amplexos (id quod a nemine adhuc, quem ego legerim, auctoritatibus adversariorum nostrorum fuisse oppositum miror) Iustinianus ipse fortassis & Consistoria facile nobis veniam indulgebunt, quod veritatem magis, quam eorum sententiam sequamur. Ceterum satis ridiculum est illud *Corbmanni* classicum, quod adversus hujus sententiæ propugnatores canit, quo Ictos omnes, ut contra communes hostes & impios Iustiniani contemtores egrediantur, provocare laborat.

XLIX. Non minus etiam necessaria est interdum in legum civilium interpretatione super verba disputatio; tum potissimum, cum aut vox aliqua, ex qua decisio magni momenti, vel totius legis intellectus dependet, obscure vel ambigüe posita, falsis & diversis explicationibus locum dat, aut, eum ejusmodi vox injuria temporis & oscitantia librariorum corrupta medicas criticorum manus exposcit. Utroque casu necessarium est, ut sensus ejus & vera lectio investigetur recte, ac contra aliorum falsas interpretationes vindicetur. Quod qui faciunt, tantum abest, ut logomachias exerceant, ut potius, si omittant & negligent, vanis & inutilibus sæpe litibus implicentur.

L. Exemplo nobis erit disputatio, quam *Pacius Isagog. tit. Si quis in jus voc. & Schilterus Ex. ad n. 7. f. 12. cum Lauterb. Ex. 6. §. 3.* instituunt. Quorum illi ex *L. 2. f. 1. Si quis in jus voc.* rusticum in jus vocatum, si agricul-

culturæ occupationibus impeditus non compareat, a contumaciæ pœna liberari asserunt; hic id negat propter *L. 2. C. de in jus voc.* Sed facile hac lite superfedisent omnes, si melius voces in legibus illis positas examinassent; quarum utraque nihil continet, quod ad ipsorum sententiam accommodari queat. Namque vox *rusticitatis* in ambabus legibus obvia nunquam in jure nostro de rusticatione & agriculturæ exercitio, sed semper de simplicitate & ignorantia juris, hominibus agrestibus familiari, accipitur; uti clarissime ex ipsa illa *L. 2. C. de in jus voc.* si recte inspiciatur, *L. 1. §. 5. de Edendo*, *L. 3. C. de Defensoribus civit.* apparet.

LI. Est sæpenumero necesse, ut singularum etiam particularum, quibus oratio connectitur, adverbiorum, præpositionum &c. ratio habeatur, & penitus in illorum significationem inquiratur. Qua in re mirificam præstitit operam *Strauchius in Lexico particularum Juris*. Sic igitur in controversia, an actio ex interdicto Salviano adversus quemcunque debitorem; an, contra solum conductorem competat, omnis cardo in eo vertitur, utrum in *L. 1. C. de Salviano interd.* verbis: *tantummodo adversus conductorem debitoremve competit*; particula *VE* disjunctive accipienda sit, an relative, ut conductorem, qui simul sit debitor, connotet. Nobis cum *Magnifico Præside in Resolut p. 775.* placet prior sententia, nativo quippe vocis illius significatui convenientior.

LII. Est etiam necessaria aliquando professio studii juris critici, quam tamen nolim propterea cum *Hubero fastigium & complementum doctrinæ legalis* vocare. Sed est tamen necessarium interdum, ut, si quæ occurrunt in libris juris Romani verba aut diuturnitate temporis corrupta, aut incuria librariorum depravata,

quæ iniquæ interpretationi locum faciant, vel ipsam legem obscuram reddant; restituantur atque sic desperatis & immedicabilibus, ut videntur, locis medicina afferatur. Quod quam sit utile, patet ex *L. 34. §. 4. de Iurei.* quæ nisi correctæ & loco neque, æque substitutum fuisset, non posset conciliari cum *L. 16. ejus tituli*; patet item ex *c. 3. §. 25. dist. 15.* quod antequam a criticis emendaretur, & pro *hæreticis, heroicis* legeretur, occasionem Canonistis quibusdam, quos *Linckius ad Decret. in Proleg. c. 1. §. 2.* recenset, dedit, ut omnia pœmata hæretica putarent. Quorum sententia tamen mihi ab initio absurdissima videretur, animadverti tamen postea, alia quoque esse loca juris Canonici, quæ eos in hac sententia confirmarent, e. g. *c. 2, 3. & 15. dist. 37.* in quibus Virgilium tenere, Iambum struere, metra distinguere, imo plane figmenta pœtarum legere Christianus prohibetur.

LIII. Sed ad Criticos redeamus. Tantum profecto abest, ut laude, quam nunc ipsis tribuimus, contenti sint verborum illi aucupes & syllabarum tyranni, ut eam etiam, quæ veris ICTis debetur, auferre & sibi vindicare conentur. Se solos sapere, se ICTos esse, se fastigium eruditionis occupasse; indigne inquam, an ridicule vociferantur. Reliquos omnes, qui, relicta subtili vocum indagatione & emendatione, leges ad facta applicant, legulejos & rabulas appellant. Sed ignoscendum est illi arrogantia, quæ quasi communi peste plerorumque Criticorum ingenia afflavit, ut paucos reperias, quorum in remp. literariam merita non obscurent magna de se ipsis opinio aliorumque contemptus.

LIV. Fatemur, utilia esse interdum Criticorum opera. Sed plerumque supervacua sunt & in logomachias abeunt. Magna extant *Cujacii, Fabri, Menagii*, qui inter Critices professores familiam ducunt, nomina. Illi vero maximam, quam nacti sunt, famam, antiquitatum & bonarum literarum scientia, & dextra legum interpretatione meruerunt; exiguam etiam arte critica, sive textum ementationibus consecuti sunt. In his enim si utilia quædam, pleraque tamen non necessaria, exigua, audacia & iniqua deprehendes. Quantula, quæso, hæc sunt; in *L. 13. de Adim. vel. transf. leg.* Erotem servum, non, Herotem servum; in *L. 11. de Publ. jud.* Mæcianus, non Marcianus; in *L. 13. de Statu hom. judicii*, non, iudicio, legendum esse? Aut quam temerarium est, ea, quæ non capias primo intuitu, aut, quæ sententiæ tuæ repugnant, corrigere statim tanquam corrupta, atque sic omnes juris libros censuræ tuæ subjicere? Atque hæc tamen sunt, quæ fere unice in Criticorum horum libris reperias, & de quibus bella cum aliis atrocissima gerunt. Quanta majore gloria digni haberi debent *Schilterus, Ziglerus & Huberus*, qui inter recentiores excellunt maxime, & quos Ictorum egregiorum & instructissimorum nomine ipsi non defraudabunt malevoli, qui maluerunt illud, quo pollebant, ingenium in servandis & vindicandis legibus ostendere, quam in illis corrigendis gloriolam aucupari. De reliquo accuratum, sed modestum tamen de studio critico temperando iudicium satis copiose tulit *Huberus* in *Dialogo de Ratione docendi & discendi juris, Digressionibus* adjecto.

LV. Sed est aliud etiam genus Criticorum, qui dictatores se bene scribendi loquendique faciunt; &

Valla & *Sallustii* exemplo, omnes, qui regulis suis morem gerere, & *Ciceronis* præcise verba ac vestigia sequi detrectant, barbaros statim ac rudes appellant. Graculos & Grammaticos vocavit antiquitas hos molestissimos & verborum Latinorum exactores, qui & *Cæsares* reprehendebant, si quid perperam dixissent, & civitatem illos dare posse hominibus, se autem verbis, cum supercilio dicebant. Videas illorum quosdam hodie, in *Hollandia* maxime, qui libros juridicos non ex rebus, quas tractant, neque ex stylo & ordine, quo scripti sunt, indicant, sed ex verbis damnant, si illa non antiqua satis sunt, sed ad faciliorem ejus, quod tractatur, argumenti explicationem a *ICtis* inventa; vel saltem non accurate satis ed eorum gustum exarata. Multis capitale est, tyro, non tiro, solenniter, non solemniter &c. scribere; aliis, vocabula juritica adhibere. Quorum censorum rigorem sic extimuerunt aliqui, inter quos *Budæus* & *Grotius*, ut de rebus juridicis scripturi non auderent tamen *ICtorum* terminis uti, sed ambas potius in illis describendis adhiberent; & sic malent antiqui, quam perspicui videri. Nolo tamen eos defendere, qui plane ab humanitatis studio alieni quandam barbariem etiam in scriptione sua affectant. Idem de illis, quod *Rittersbusius*, sentio, qui: *Illud*, ait, quod concoquere in nostris Candidatis nequeo, est neglecta Latinitas, quæ, ut oves *Ægonis* *Virgiliani*, vix ossibus hæret, Quamvis ipse tiro sim Latini idiomatis, tamen inimicus ignovantiæ alienæ, ut inimicissimus propriæ, ferre non possum talia, &c. Adde, quod secundum *Engel. Prol. I. Can. 2. 3. num. 23.* error Latinitatis in documento pariat præsumtionem falsificationis.

LVI. Sed illi etiam, qui in foris litigant, utiliter interdum disputant de verbis, utpote, cum aut in testamento, aut in documento antiquo, quod diploma vocant, ex archivo forsan aut aliunde producto, voces ambiguae vel vetustate depravatae reperiuntur. In diplomatibus potissimum examinandis summa circumspeditione opus est. Accidit enim saepe, ut non solum in principum, sed & privatorum causis, e. g. cum de antiqua feudi investitura agitur, ejusmodi proferantur, quae licet supposita & falsa, ea tamen arte ac subtilitate sunt confecta, ut, nisi summa cura excutiantur, facile incautos decipiant & genuinorum speciem praese ferant. Igitur sollicite hic non solum in verba & literas, sed in literarum etiam ductus & figuras, in interpunctiones adeo inquirendum est. Iam tum enim apud veteres Romanos ad ulcerata diplomata & chartas fuisse interdum prolatas ex *L. 27. §. 2. & L. 33. ad L. Corn. de Falsis*, item *Paulo Recept. sent. l. 1. tit. 25. §. 9.* apparet. Quare Imperator in *L. 20. C. de Fide instrum.* jubet, collationes literarum omnemque curam adhibere ad veritatem aut falsitatem eorum detegendam. Ceterum leges, secundum quas hujusmodi collationes sive examina verborum in diplomatibus debeant institui, mirifice exponit *Mabillonius*, vir eruditissimus, monachus Benedictinus, qui maximam sibi in documentis antiquis cognoscendis notitiam peregrinationibus & illustrissimarum per orbem bibliothecarum atque archivorum vilitationibus acquisivit, in suis *de Re diplomatica* commentariis. Quo libro nihil elegantius, nihil hoc in genere perfectius fieri potuisse, existimamus. Repertus quidem fuit anno 1703. Parisiis *Bartholomaeus Germon*, Iesuita, qui edito de eodem argumento libro omnia Mabillonii fundamenta subvertere

tere & rationes explodere novasque regulas præscribere conatus est. Sed præterquam, quod scriptum ejus pari plausu ab eruditis exceptum non fuerit, proxime secuto anno *Fontanus* Romæ publice id refutavit, ac *Mabillonium* defendit.

LVII. Sæpe etiam, quando testamenta aperiuntur & proferuntur, de verbis litigandum est. Nam etsi de jure nostro testamentum notis incognitis scriptum neque pro testamento habeatur *L. 6. §. 2. de B. P.* & *Iustinianus* in *Nov. 107.* damnet in illis obscuritatem, quæ divinantibus magis, quam interpretantibus egeat, id quod a *Maximiliano* etiam in *Ordinatione Notariorum*, §. *Item die Notarien sellen* confirmatur; accidit tamen sæpe, ut verbum ambigue vel obscure positum nisi evolvatur & disputationibus excutiat, non possit voluntas testatoris satis perspicui. Exempla hujusmodi disputationum habemus in *L. 47. pr. de Hered. instit.* in tit. item *de Legatis & Substitutionibus*. Huc pertinet casus ab Ordine Iuridico *Vitembergensi* anno 1703. decisus. Fecerat quis testamentum, in quo Iesum Christum, Salvatorem suum heredem instituerat. *Maximæ* oriebantur lites, quid per verba hæc intellexisset. Ecclesia, in qua defunctus frequenter versatus erat, & erga quam majorem habuerat affectionem, hereditatem ejus petebat ex *L. 26. pr. & §. 2. C. de S. S. Ecclesiis*. Sed aliud illius loci templum ad Salvatorem dictum, eam sibi potius deberi, affirmabat ex §. 1. *illius L.* ubi, instituto Angelo vel martyre, Ecclesia inde dicta instituta putatur. Sed cum ab Angelorum & martyrum nominibus ad Dei nomen justa illatio non sit, ac testator magis ad parochialem suam, quam aliam Ecclesiam respexisse videatur, pro priore pronunciatum fuit.

LVIII.

LIIIX. Sed possunt vanæ etiam de verbis lites esse, quæ disputatores fori sive advocatos exerceant. Olim certe, quando jus formularium adhuc in rep. Romana vigebat, ejus fora hujusmodi verbosis contentionibus personabant. Si quis ad possessionem retinendam, vel recuperandam, ad exhibendum, sive alia quacunq; actione experiretur, præscriptis verbis ac formulis eum uti oportebat, a quibus si vel in unica voce aberrasset, omne jus agendi perdebat. Vide, quantam hic rigor occasionem inutiliter de verbis controversendi dederit. Sed alius etiam tum temporis modus de verbis contendendi erat, neque hodie amplius usitatus, de quo *Suetonius de Illustribus Grammaticis*: *Marcus*, inquit, *Pomponius Marcellus*, sermonis Latini exactor molestissimus, in advocacione quadam solæcismum ab adversario factum usque adeo arguere perseveravit; quoad *Cassius Severus*, interpellatis iudicibus, dilationem petiit, ut litigator suus alium Grammaticum adhiberet, quando non putat is, cum adversario de jure sibi, sed de solæcismo controversiam futuram. Hodie illi ex fori litigatoribus possunt logomachis his annumerari, qui ob nuda verba instituunt processus. Quod hi potissimum faciant, qui ob quamcunq; levissimam causam injuriarum agunt, de quibus cum a DD. copiose agatur, nihil novi, quod de iis dici possit, nobis est rectum.

LIX. Adeo autem logomachia hæ, sive inutiles super verba lites frequentes sunt, ut in comitia etiam Imperii & aulas principum penetrarint. Sæpe enim tantæ oriuntur de titulis, qui nihil nisi honoris verba sunt, altercationes, ut vel tempus gravioribus negotiis destinatum iis transmittatur, vel animi, quorum conspiratio ad res bene agendas est necessaria, abs se

G

invi-

invicem alienentur, vel plane omnis tractatio interrumpatur. Sic cum anno 1561. de reconcilianda per Europam Christiana religione serio cogitaretur, atque ipse Pontifex suum pacis studium ostensurus literis ad Electores & principes datis ad concordiam eos invitaret, atque condiciones proponeret; leves ab initio statim de titulis dissensiones omnem reducendæ unionis spem ademerunt. Cum enim literarum Pontificiarum omnium hæc esset inscriptio: Dilecto filio, nobili viro, Electori, Duci aut Comiti; cunctas minime resignatas in hospitium legatorum remissas fuisse, *Thuanus l. 28.* refert. Novissimum hujusmodi contentionis exemplum exhibuerunt Electorum Principumque legati, sub initio horum, quæ adhuc consistunt, comitiarum. Electorum legati Excellentie titulum non solum a reliquorum Principum, sed ab ipsius etiam Imperatoris legatis sibi deposcebant. Imperator quidem omnino eum denegavit, sed Principes hac lege illum tribuere voluerant, ut sui etiam legati Excellentie compellatione honorarentur. Quod cum detrectarent legati Electorum, diu super hac re disputatum fuit, & publica negotia insignem moram sunt passa. De cujus controversie exitu vide *Thucelium in Electis I. publici curiosis cap. VII.*

LX. Hastenus eos consideravimus logomachos, qui re vera quidem dissentiunt, sed qui aut, relictis controversiis suis, convitiis in se invicem debacchantur, aut quorum altercationes in rebus nullius momenti ac vanis subtilitatibus, aut in nudis verbis occupantur. Restat jam postrema, sed maxima eorum classis, quorum sententia ac opiniones, tametsi invicem conveniant, ob diversum tamen, quo explicantur, modum

modum; discrepantes videntur, atque proinde inanibus litigiis occasionem præbent; seu, ut breviter dicam, qui revera consentiunt ac in verbis dissentiunt. Cujusmodi logomachi in *L. 2. §. 1. C. de Constit. pec.* non sensum, sed vana nominum vocabula amplecti dicuntur. Immane est, quam late se hæc pestis extendat, &, quam occulta contagione per orbem eruditum serpat, ut incautis etiam sæpe atque ignaris obrepat. Cui pernicioso non minus, quam vulgato morbo ut facilius medeamur, excutiendæ sunt illius causæ, &, quam sæpe sub formosa specie lateat, ostendendum. Quod commodius fieri posse non puto, quam, si verbosas disputationes, quas hæc classis comprehendit, in tres iterum ordines dispescamus. Quorum primus eas continebit logomachias, quæ quod agitentur, uterque disputator in causa est; alter istas, quibus occasionem dedit, qui primus sententiam suam non clare satis proposuit; tertius denique has, quæ ab altero, verba ejus, cum quo disputat, non recte percipiente moventur.

LXI. Dispiciamus primum de his logomachiis, in quibus utriusque disputatoris culpa est, quod agitentur. Accidit vero id tunc potissimum, quando ambo, qui invicem disputant, suam sententiam bene non explicant, atque, ut loquuntur vulgo, statum controversiæ non recte ponunt, sed verborum vel ambiguum, vel obscurorum cortici sic tenaciter inhaerent, ut caligini huic, quam ipsi excitant, impliciti se mutuo non intelligant, atque non videant, nihil esse revera, quod in controversiam sit deductum, Accidit id potissimum in publicis illis certaminibus, quæ in academiis recepta videmus, de quibus eleganter *Werenfelsius c. 6. §. 3: Id accidit, inquit, sæpe in conflictibus disputationum, ubi tur-*

pe videtur, adversario cedere. Respondenti defendenda est
 tibi. At est falsa. Defendenda tamen. At non habet,
 quod respondeat. Hoc nihil ad rem. Respondendum tamen.
 At nescit, quid loquatur. Quid tum? Loquendum nihilo-
 minus, donec Opponens sileat. Si mens ipsum deserit, sen-
 tiant tamen adversarius, linguam nondum ipsum deseruisse.
 Similiter licet Opponens satisfactum sibi putet, non ideo sta-
 tim acquiescendum. Turpe est, primo ictu prosterni. Tur-
 pe, tam cito terga vertere. Virgendum est argumentum. In-
 standum. Sed jam solutum est. Nihil refert. Loquendum,
 etsi nihil, quod dicas, habeas. Ut doctus videaris, necesse
 est, ut aliquid dicas.

LXII. Sed & extra hos conflictus Icti sæpe dis-
 putationibus nihil revera significantibus implicantur.
 Notissima est controversia ab iis qui *Vlpianum* atque
Iustinianum defendunt, jus naturæ bestiis etiam com-
 mune esse asserentes, agitata cum his, qui illud solis
 hominibus competere dicunt. In qua lite nulla subest
 revera, nisi in verbis, dissensio. Nam ambo, belluas
 quidem rationis expertes esse, concedunt, illi autem,
 qui, jus atque obligationem in eos cadere posse, di-
 cunt, conceptum ab aliorum opinionibus diversum de
 obligatione sibi faciunt, ut per eam intelligant necessi-
 tatem agendi ad voluntatem alterius, quæ nullum ta-
 men agentis intellectum aut libertatem requirat. Qui
 contra sentiunt, hi obligationem & jus secundum com-
 munes regulas interpretantur, ut, nisi subiectum libe-
 rum & rationale, illorum capax esse nequeat. Ecce ergo
 logomachiam. Uterque fatetur, animalia reliqua præter
 hominem destitui quidem ratione, habere tamen aliquas
 cum illo communes actiones, ad quas communi naturæ
 instinctu compellantur. Hunc vero instinctum alter jus
 naturæ appellat, alter non.

LXIII.

LXIII. Semper tamen dubitavi, quæ fuerit vera *Ulpiani Iustinianique* hac de re sententia. Uterque jus initio librorum suorum definit *artem boni & æqui*. Necessè ergo est ut species juris, quas postmodum recensent, huic generali definitioni possint applicari. At quomodo poterit jus naturæ? si illud bestiis ratione, intellectu & libertate agendi destitutis sit commune, quæ proinde neque artem, neque bonum & æquum comprehendunt. Videntur ergo & *Ulpianus* & *Iustinianus* obliti fuisse eorum, quæ paulo ante vix aliquot lineis dixerant. Quam oscitantiam ne in illis admittamus, sic potius tenendum est. Sententia, quæ hodie, post receptam in scholis *Aristotelis* philosophiam & *Carzefi* maxime de machinis sententiam, adeo ridicula & absurda videtur, quod bestię etiam aliquam rationis particulam possideant; olim certe & inter philosophos, & inter Iudæos, & primos adeo Christianos, non paucos asseclas inveniebat. Philosophorum quidem catalogum, qui belluarum animas particulam divinam nominarent, satis longum *Vossius de Origine & Progressu idololatriæ* l. 3. c. 41. nescit; inter quos *plato* & *pythagoras* recenseri debent, qui bestias fere in sublimitatem humanæ sortis evexerunt. Atque horum seclatur *Ulpianus* fuit, hanc etiam eorum opinionem sine dubio amplexus. Inter Iudæos *philonem* nominabimus, qui de hoc etiam argumento librum scripsit, & *Maimonidem*, qui expresse: *Omnia, inquit, pariter animantia voluntate sua moventur*. Sed de primis Christianis res dubia poterat videri. At duos ex illis excitabimus magni nominis. *Lactantius* l. 3. c. 10. *Rationis quoque signa, ait, in muris deprehenduntur. Nam quando utilia sibi appetunt, pericula vitant, latibula sibi par aut in plures exitus*

G 3

dispa.

disparientia, profecto aliquid intelligunt. Potest aliquis negare, illis inesse rationem, quum hominem ipsum saepe deludant? Arnobius adversus Gentes l. 2. Sed rationales, ait, nos sumus, & intelligentia vincimus genus omne mutorum. Vellem tamen scire, quanam sit hæc ratio, per quam sumus potiores animalium generibus cunctis. Quia nobis domicilia fecimus, quibus possumus hiemalia frigora, & æstatis flagrantias evitare? Quid? animantia cetera hujus rei providentiam non habent? Verosimile itaque est, Iustinianum quoque hanc de intellectu & ratione brutorum opinionem probasse, & propterea jus naturæ cum illis communicasse.

LXIV. *Quantas vox majestatis non bene explicata inter eruditos turbas dederit, nemo est, qui ignoret. Summo fervore disputatum fuit; utrum majestas mediate, an immediate a Deo sit; item: an illa etiam Augustæ & Regi Romanorum, vivo Imperatore, sit tribuenda. Ad primam quæstionem quod attinet, poterat illa ab initio gravissima & maximi momenti videri. Sed nihil eam in recessu habere, apparebit, si quæstionem, omissis vocibus majestatis & immediate, tanquam ampiguus & obscuris, explicemus. Hanc ergo faciemus sententiam nostram. Institutio potestatis & imperii in societatibus civilibus solum Deum auctorem habet; quippe qui & in lege naturali & promulgata voluit, ut homines in societates coirent. Harum autem societatum eam voluit esse naturam, ut non possent sine regimine aut potestate politica consistere. Hujus igitur potestatis prima introductio soli Deo debetur. Sed diversæ formæ, quibus hæc potestas in respublikas fuit introducta, variæ leges, quibus ea est circumscripta, & denique electio personarum, quibus illa conferatur, hæc*

hæc a populo & civibus dependet; nisi, quod divina providentia in illis pariter, ut in reliquis actionibus humanis, concurrat. En tibi periculofam hanc doctrinam ita refolutam, ut de ejus veritate nemini dubium superfit. Quid ergo opus erat, ambiguis *majestatis* & *immediate* vocabulis obscuram eam & controversam reddere?

LXV. De altera illa lite, an scilicet Rex Romanorum, vivo Augusto, majestatem habeat; magis adhuc clarum est, nihil eam, nisi logomachiam continere. Id enim concedunt omnes, summam esse hujus Regis, si ab Imperatoris fastigio recedas, in Imperio nostro dignitatem ac præ aliis Ordinibus præcedentiam; certam ei competere successionis spem; nullam autem in publicis rebus potestatem, nisi quam Impetator ipse concedat. Hanc igitur Regis Romanorum auctoritatem sive majestatem appelles, sive non; impune utrumque facies. Sacrilegum enim non est, majestatem hominibus minore adhuc auctoritate præditis tribuere, exemplo *Valerii Maximi*, qui *l. 7. c. 7. n. 5.* patriam potestatem majestatem vocat.

LXVI. Accidit etiam tunc, ut omnes inter disputantes dissensio in solis verbis consistat, quando potius de methodo atque definitionibus, quam de ipsa re invicem concertant. Admodum vulgaris hic morbus est inter illos, qui philosophiam Aristotelis atque scholasticas subtilitates & distinctiones suas in jus nostrum inferre laborant. Quod disputandi genus eo est putidius, quo magis ab illo majorum nostrorum, Ictorum veterum, & ipsius Justiniani exempla abhorrent. Nam cum illi in definitionibus struendis ad hoc potius respiciant, ut perspicuunt de
re-

rebus conceptum lectoribus suis afferant, perraro leges istas philosophicas, de genere, de differentia specifica recte ponenda attendunt. Ordinem quoque in libris suis non eum semper observant, quem magistri illi præscribunt, sed hunc potius, quem faciliorem & discantibus commodiorem existimant. Vellem igitur, ut & nostri tædiosas has, quibus publica maxime subfollia perstrepunt, de methodo, definitionibus &c. disputationes aliis relinquerent.

LXVII. Per similes his sunt illi causarum patroni, qui, dum id se agere simulant, ut ordo & in cognoscendo & in iudicando observetur, id agunt, quod maxime ere sua est, i. e. ut iudicia differantur, nunquam finiatur, atque interdum ne quidem incipiantur. Illos puto advocatos, qui, omiſſa ipsa causa in iudicium deducta, circa accidentalia processus hærent, & exceptionibus suis dilatoriis, inepti libelli, plus petitionis &c. & tempus, & opes clientum consumunt. De quibus *Vberr* dictum vulgo circumfertur; non esse bonum advocatum, qui patiat, intra 10. annos litem contestari. Et quamvis apud nos iustissimi principes de medela huic malo facienda fuerint solliciti, & re vera etiam non parum hanc litigatorum temeritatem cercuerint, instituto iurejurando calumniæ generali, item, imposito advocatis ante receptionem suam gravissimo iurejurando, nec non certo tempore moratoriis illis exceptionibus præfinito; id tamen impedire non potuerunt, ne effugia quærerent homines improbi & superfluis sæpe disputationibus atque exceptionibus iudicem partesque litigantes frustrarentur, digni profecto, qui lapidicinam potius, quam causidicinam (quæ vox in *L. 188. C. Th. de decur.* occurrit) exercerent.

LXIX.

LXIIIX. Est aliud etiam peculiare atque in solis fori disputationibus usitatum logomachia genus, quod illi inter se exercent advocati, qui, prodita clientum suorum causa, cum eorum adversariis colludunt, atque, tametsi his verbis contradicere videantur, adeo tamen jejunis & fere nullis argumentis hoc faciunt, ut potius partem adversam adjuvent, & victoriam volentes alteri concedant. Quod crimen alii collusionem, Icti prævaricationem vocant. Atque primis quidem temporibus id capitale erat, teste *Lege 12. tabb. quæ: Patronus, inquit, si clienti fraudem fecerit, sacer esto.* Et *Virgilius l. 6. Aeneid.* eos, dum infernum describit, in una cum parricidis classe collocat:

*Hic, quibus invidi fratres, dum vira manebar,
Pulsatusve parens, & fraus innexa clienti.*

Vide etiam *Gellium V, 13.* Atque adhuc hodie capitalem illam penam in Bohemia prævaricatoribus dictari, *Ius Bohemicum c. 8. 27.* testatur. Iure civili nostro prævaricatores infamia puniuntur *L. 4. de Prævaric.* jure Carolino fustigantur & relegantur *Ord. Carol. art. 15.* jure Saxonico multa extraordinaria afficiuntur. *Carpz. dec. 91.* Sed hæ collusiones tametsi sæpius accidunt, raro tamen puniuntur. Ceterum illustre prævaricationis in disputationibus exemplum ex historia Gallica observavi. *Henr. IV,* cum transitum a Protestantium cætu ad Pontificios meditareretur, ut honestius hoc faceret, inter utriusque partis Theologos institui disputationem volebat, eorum, qui vincerent, sententiam amplexurus. Sed *Rotanus* atque *Beralcius,* qui ex Reformatis huic colloquio destinabantur, subornati prævaricabantur, & cum *Perronio* Pontificiorum legato contradicere deberent, tanquam ejus argumentis con-

H

victi

visti, leviter respondebant & tempus fero ornando, & laudando adversario consumebant. *Aubigne in Historia universali.*

LXIX. Sed ad illas accedamus verbosas disputationes, quæ originem scriptoribus ac doctoribus, sententiam suam non bene & perspicue proponentibus debent. Videmus quam Plurimos, quos, ut in §. 2. & 6. dixi, adeo delectat tenebricosum scribendi genus, ut vix ipsi, quid velint, sciant. Igitur quid potest aliud ex eorum libris, quam rixæ hujusmodi oriri, quæ, si ambigam & obscuram verborum significationem demas, facile sopientur? Debent enim hi, qui scribunt, stylo claro atque perspicuo uti, maxime, cum opiniones vel novas, vel disputationi tamen facile obnoxias proponunt. Cavendum est, ne breviores sint injusto, ne quid necessarium omittant, ne verba adhibeant in diversa, quam vulgo recepta sunt, significatione. Quod qui negligunt, iis si controversia moveatur, decisio ejus & interpretatio contra eum, qui clarius loqui debuisset, facienda est. *L. 39. de Pactis.*

LXX. Videas sæpe logomachiam oriri ex omissione ejus, quod addere necessum erat. Sic in Gallia, Belgio, Frisia & aliquibus etiam Germaniæ provinciis reperti sunt, qui, cum leges Romanas cum patriæ suæ legibus moribusque pugnare viderent, illas omnino abrogatas, aut non receptas esse, scripserunt. Debebant hoc ad illam, in qua vixerunt, provinciam restringere; & tum fortasse contradictores non invenissent.

LXXI. Alii voces non in ea, qua communiter receptæ sunt, notione ponunt, sed ipsi sibi novam aliquam & peculiarem effingunt, atque tamen illam bene non

non explicant, ut lector neutiquam de ipsorum intentione certior esse possit. Huc pertinet controversia olim in Gallia agitata, utrum ICTi inter eruditos sint referendi. Orta illa est *Sallone & Menagio* auctoribus. Nam cum ille in *Ephemeridibus* suis, quas *Journaus des scavans* appellabat, omnes, quotquot de rebus ad bonas literas spectantibus ederentur, scriptores recensere; recensere etiam *Menagii Amanitates Juris*, tunc primum prodeuntes. Sed dubitasse se initio, dicebat, locumne hic liber, tanquam juridicus, in scriptis suis mereretur; sed animadvertisse se tandem, doctas magis in illo, quam juridicas quaestiones contineri. Non tulit hunc ordinis sui contemptum *Menagius*, sed scripto pro more satis aculeato ultus est ICTos atque iis inter eruditos locum vindicavit. Quae pugna parum abfuit, quin in Belgio nuper recrudesceret, cum *Huberus* in *Dialogo Digressionibus annexo* vehementer etiam, sed stylo tamen modestiore, de *Collectoribus* ejusmodi *Ephemeridum* quereretur, quod se in dictatores reipublicae literariae erigerent, atque jus civitatis medicis potius, philosophastris & historiuncularum compilatoribus, quam ICTis, donarent. Italos quoque aliquos in odiosa hac de ICTis persuasione fuisse, ex *Nicio Erythraeo* discimus, qui inter *Illustres* suos doctrinae vel ingenii laude viros *Petrum La-Sena* refert, quem ita describit; *Hic ad miriores Musas a natura propensus a Grammaticorum scholis, cum vix ex ephæbis excessisset, compulsus est a parentibus in horridas ICTorum, barbæ inquinataeque loquentium, regiones. Sed non parum saepe fiebat, ut a naturali sua inclinatione, ab illa studiorum horriditate abreptus ad humanissimas & elegantissimas literas, tanquam in hortum aliquem abstraheretur. Pari audacia Laureda-*

nus in Vita Marini studium legum scopulum fatalem celeberrimorum ingeniorum; item oceanum, qui subtilissima ingenia & felicissimos spiritus absorpserit, appellat. Sed jam tum supra §. 53. monuimus, Cirticos fere omnes se solum eruditos venditare, reliquos autem ICTos rabulas & legulejos appellare.

LXXII. Sed lis hæc quod agitur, hi homunciones solum in causa sunt. Debebant enim ipsi melius explicare, quid per eruditum aut literarum intelligerent, cum de his vocibus conceptum plane ab aliis diversum habere videantur. Quod si eum tantummodo eruditum esse sibi imaginantur, qui in explicandis subtilissimis, ac in vita civili inutilibus quæstionibus, in verborum syllabarumque aucupio, atque in antiquitatis nullius momenti & levissimis historiæ circumstantiis inquirendis versantur, tum vero tantum abest, ut ICTi eruditi esse velint, ut titulum etiam illum sibi injurium sint habituri. At si per eruditionem, ut par est, solidam liberalium artium scienciam earumque in vita civili usum & applicationem intelligamus, tum vero Græculi isti Iurisperitos hinc non excludent.

LXXIII. Illi etiam obscurius loquendo logomachias excitant, qui paradoxa & sententias primo ad spectu absurdas defendunt. Cum enim inter eruditos celebres semper habitum fuerint, qui novæ atque inauditæ opinionis primi auctores vocarentur; multi, qui scripserunt, excogitarunt aliquid, quod huc usque a nemine dictum, vel cum communi & recepta sententia, vel cum recta etiam ratione pugnari videretur, atque ideo majorem apud omnes admirationem moveret. Sed plaræque harum opinionem si recte excutiantur, in sophismate aliquo, aut ambiguo vel diverse

verse accepto vocabula fundantur. Quæ si tollas, nihil supererit novum etque inusitatum. Inter antiquos, antequam capitale esse inciperet, Aristoteli contradicere, soli philosophus erant, qui sibi hoc disputandi genere placerent. Vnde Cicero: *Nihil, ait, tam absurde dici potest, quod non dicatur ab aliquo philosophorum.* Stilpo Megarensis apud Diogenem Laërtium, hominem esse; alius apud *Plutarchum*, motum dari, negabant. Zeno, nihil esse in mundo, assererat. *Seneca ep. 88.* Silenus, summum esse bonum, dicebat, non nasci; proximum quam citissime mori *Lactant. l. 3. c. 18.* Sed hi omnes, si rem bene excutias, absurdus loquebantur, quam sentiebant. Attamen & inter ICtos reperti sunt, qui philosophos hac in parte imitarentur. Inceperunt enim & illi gloriolam in eo quærere, ut in receptis & communibus opinionibus errores investigarent, atque iis, quæ huc usque ab omnibus credita fuerant, contradicerent. Sunt aliqui non incelebres, quorum libri in singulis paginis hos tibi flosculos exhibebunt: *Errat vulgus Doctorum; ballucinantur hic pragmatisti omnes; nescio, qua oscitantia cuncti Doctores hoc asserant, &c.* Sed illi tamen inter reliquos sunt ridiculosissimi, qui, dum dissertationes juridicas stylo tenui & argumento vulgari scribunt, speciosos & paradoxos titulos præfigunt, quibus Iustinianum ipsum & ICtos omnes provocare videntur. Quos si recte inspicias, vel in vulgari quadam exceptione a regula, vel in ambiguo & non bene explicato verbo fundari deprehendes. Notæ sunt dissertationes illæ *de Dolo licito, de Præsumptione malitiæ, de Legitima viventis, de Vsu inutilium in jure &c.*

LXXIV. Restat ultimus eorum ordo, qui aliis, quorum sententiam non recte percipiunt, temere contra-

tradicunt, atque sic logomachias fuscitant. Ignorationem elenchi vocant, qui hoc vitium reprehendunt. In quod illi potissimum incidunt, qui desultoria quadam levitate in legendis aliorum scriptis versantur, atque, inspecta vix una alterave pagina, mox iudicium ferunt, & doctrinam, antequam integram ejus explicationem & cum reliquis connexionem viderunt, & primo ad spectu condemnant. Multi auctores innocentissimi hac ratione lectorum suorum negligentiam indigna hæreseos, atheismi, & magiæ accusatione luerunt. Sed in his vindicandis alii laborent. Nos potius ad jus nostrum ejusque sacerdotes convertemur. Videas & illos sæpenumero incidere in disputationes, quæ ab adversariis, integram eorum sententiam non recte percipientibus, moventur.

LXXV. Illustres sunt controversiæ, quas ex Theologis quidam præpostero zelo inducti, & inter hos fere princeps, *Amesius in Casibus Conscientiæ* ICTis moverunt. Hi etenim, quando videbant, in utucapione aut præscriptione dominium rei alienæ per longi temporis possessionem ab alio interverti; in contractu chirographario aliquem ex sola confessione ad pecuniam, quam nunquam acceperat, restituendam obligari; in mutuo usuras contra expressam prohibitionem divinam approbari, in furto aliisque levioribus delictis ultimum supplicium dictari; in actione denique injuriarum privatis viam monstrari, qua ultionem persequerentur; impium hoc & indignum homine Christiano esse, vociferabantur. At boni isti nunquam recte inspiciebant juris nostri connexionem. Non videbant limitationes & exceptiones, quibus hæc doctrinæ circumscribuntur. Non animadvertabant primum illud
prin-

principium, quo tanquam generali fundamento, omnes leges nostræ subnituntur; salus nempe & securitas rei publicæ, ad quam conservandam privati jacturam bonorum suorum non debent recusare. Non respiciebant ad maximam differentiam, quæ inter officium boni civis, & debitum veri Christiani intercedit. Nesciebant, in puniendis delictis non semper criminis gravitatem, sed malitiam hominum, correctionem & securitatem aliorum respici. Ignorabant denique, quantum salutis communis interfit, ne cives circa propria etiam bona & negotia negligentius versarentur. Ea enim si perpendifsent, si credidissent hæc principia fontes esse, ex quibus omnia illa jura derivarentur, non adeo temere ICTos impietatis accusassent. Sed jam dudum reperti sunt inter ipsos adeo Theologos causæ nostræ propugnatores, ut adeo labore hæc ulterius explicandi facile nunc queam supersedere.

LXXVI. Nulla fere fuit inter ICTos, elapsis proximis 40. annis, celebrior controversia, quam, quæ de jure in re diversisque ejus speciebus est agitata. Cujus initium ut altius repetamus, sciendum erit, primis restitutæ Jurisprudentiæ temporibus hanc doctrinam de juribus in re fuisse incertissimam. Quippe cum in legibus Romanis nullus eorum numerus determinatus deprehenderetur, omnes ferre, quotquot post Accursium vixerunt, DD. hoc suæ dispositioni relictum existimantes, singuli novam hac de re excogitarunt opinionem. Innumera hinc ortæ sunt dissensiones. Quibus ut interveniret *Henr. Habnius*, quod nemo ante illum fecerat, peculiari libello præcipuas ex pugnantibus istis sententiis accuratius consideravit, & suam tandem de quinque speciebus, dominio, possessione, servitute, pignore & jure here-

hereditario egregie stabilivit. Adeo dilucide tractavit hoc argumentum, adeo solide cunctas evertit dubitandi rationes, ut pauci tunc essent juris interpretes, qui opinionem ejus non amplecterentur. Sed mox & illa iterum in dubium vocari cœbit a quibusdam, qui primam incertitudinem reducere, quam in auctoritate Hahnii acquiescere malebant. Neque tamen consensiebant invicem Hahnii contradictores. Singuli singulas iterum excogitabant opiniones. Alii, unum tantum esse jus in re, dominium nempe, asseriebant; alii cum Baldo quadruplex id faciebant, dominium, jus hereditatis, pignus & servitutem; alii quidem probabant quinque illas ab Hahnio excogitatas species, sed sextam etiam, nempe jus dotis, addebant. At de his litibus olim judicium tulit *Magnificus Præses in dissert. de Differentiis juris personarum & rerum*, quod *Mullerus ad Struvium* etiam excitat & probare videtur: *Ut ingenue dicam, videtur lis illa consideratius exacta magis esse de verbis, quam de re ipsa.* Et profecto tantum de verbis est, cum vocabula dominiæ possessionis &c. in peculiari saltem & diversa significatione accipiantur. Qui nullum aliud, præter dominium, jus in re admittunt, hi, si rem bene excutias, tantum abest, ut Hahnio contradicant, ut potius ipsi nobiscum sentire, & sententiam nostram saltem aliis atque brevioribus verbis proponere videantur. Fatentur illi, omnes istas ab Hahnio enarratas actiones, rei vindicationem, hereditatis petitionem, actionem confessoriam & negatoriam, hypothecariam, &c. esse reales. At illarum fontem solum dominium esse dicunt, cum servitus, pignus atque jus hereditarium ipsa sint in dominio & actionibus realibus petantur. Ego quidem neminem fuisse credo, qui unquam

unquam negaverit, dominium interdum tam late in jure nostro accipi, ut jus etiam hereditarium, possessionem, servitutem atque pignus complectatur; uti hoc ipse fatetur Hahnii ejusque defensores. Quin etiam, si *L. 49. § 91. de V. S. L. 30. § 1. ad SC. Trebell.* recte inspicias, obligationes quoque & actiones personales ex dominio derivari posse, videbis. Quodsi ergo in illo latiori sensu dominum accipias, tum vero concedimus, illud esse ipsum jus in re, omnesque ex eo actiones reales proficisci. Sed tunc in priorem illam incertitudinem relabimur, atque unicum saltem & communem illum actionum realium fontem habemus, quem siue cum Hahnii adversariis dominium aliquod generalius, siue ad faciliorem rei intellectum ex *c. 40. de Præb. in 6to* jus in re appelles, nostra non interest. Interim nova tamen iterum subdivisione opus erit, ut species actionum realium a se invicem distingvantur. Id quod ipsi faciunt domini propugnatores, prorsus eodem nobiscum modo, si a verbis recedas. Dicunt, generalius illud dominium aut universale esse (a nobis jus hereditarium vocatum) aut singulare, & hoc iterum vel rerum corporalium, (quod nos secundum *L. 4. pr. Comm. div. & L. 13. § 1. C. de Iudiciis* dominium in specie sic dictum appellamus) ex quo rei vindicatio descendat; vel rerum incorporalium, scilicet dominium pignoris, & servitutis. Non video itaque, quid sit potissimum, in quo dissentiant a nobis Hahnii contradictores. Ast ajunt: secundum leges nostras ipsa hereditas, ipsa servitus, ipsum pignus actionibus illis realibus vindicari dicuntur. Ergo fontes harum actionum non hereditas, pignus aut servitus, sed dominium hereditates, do-

minium fervitutis, dominium pignoris appellari debebant. Sed respondemus; ipsum quoque dominium vindicari posse §. 4. *I. de Act.* ut proinde etiam dominium domini constituendum fuisset. Qui possessionem ex numero jurium in re eximunt, hi rationes suas in hoc potissimum fundant, quod possessio facti fit, ac proinde ne quidem jus appellari queat. Sed his jam responderunt alii; vocabulum facti non esse captandum, dari etiam jura, ad quæ constituenda factum fit necessarium: uti traditio ad translationem domini requiratur; denique ipsam possessionem jus in *L. 44. pr. de A.P. &c.* appellari. Reliquas rationes, quas hic enarrare non possumus, excussas *in d. diff.* videbis. Denique quod ad illos attinet, qui dotem inter jura in re referunt, horum sententiam ideo rejicimus, quod non videmus, cur jus dotis, quatenus in re corporali est constitutum, commodo non possit dominium vocari. Quatenus enim rem incorporalem afficit, ad obligationes potius & jura ad rem pertinebit.

LXXVII. Ceterum huc pertinent illi, qui sententias aliorum ideo potissimum oppugnant, quod illas verbis sibi odiosis explicari videant. Incredibile est, quantopere nonnulli a certis vocabulis abhorreant, cum tamen ea, quæ illis denotantur, lubenter admittant. Facilis ergo cum istis disputatio fuerit, modo hoc illorum perverciæ tribuatur, ut demtis, quæ ferre nequeunt, vocabulis, res ipsa alio nomine occultetur. Principum aliquando hæc ars est, ut cives suos ejusmodi indulgentia fallant & ad voluntatem suam perducant. De Belgis notum est idemque verissimum, quod CAROLVS V. asseruit; nullos esse populos, qui servi-

servitutis nomen magis execrarentur, ipsam servitutum patientius ferrent. Adhuc hodie, dummodo libertatis nomen iis relinquatur, gravissima onera & maximas pecunias magistratibus suis deposcentibus libenter conferunt, tametsi ipsi fateantur, se durissimo Hispanorum jugo pressos tantum non pendisse. Cum reip. Romanæ forma in monarchiam transmutaretur, non audebant ab initio Imperatore, populo libertati adsveto tributa & census imponere. Pecunias igitur, quas exigebant, mutuum, *Dion. l. 42. oblationem votorum, L. un. C. de Oblat. votorum*; aurum coronarium, *z. z. C. Th. & Iustin. de Auro coronario*; appellabant. Tametsi vero speciosa hæc nomina ejusmodi collationibus pratexerent, atque eas *ex amore propria & voluntate* proficisci, dicerent, graves tamen civium de exactoribus eorumque rigore quærelæ ostendunt fati, nihil illis, præter nomen, liberale inesse. Egre gie *Salvianus de Gubernat. Dei l. 8. Ridiculos, inquit, ipsi nos facimus. Aurum, quod pendimus, munera vocamus. Dicitur, donum esse, quod prærium est, & quidem prærium conditionis durissimæ & miserrimæ.* Rectissime in has exactiones conveniet vulgatum istud: In verbis sumus faciles, dummodo conveniamus in re.

LXXVIII. Ast inter eruditos frustra expectaveris mutuam hanc indulgentiam. Pertinaciores sunt hi, quam, ut adversario etiam in appellatione rei cujusdam cedant. Itaque plurimæ controversiæ ex solo amore aut odio vocabulorum & originem & incrementa capiunt. Huc refero illam ex jure publico quæstionem; quænam sit forma regiminis in Imperio Romano-Germanico. Primis temporibus auctores aut

pro monarchia, aut aristocratia, aut democratia, aut oligarchia pugnabant. Singuli omnes undique rationes colligebant, quibus suam quisque sententiam stabiliret. Sed cum tandem animadverterent, nullam ex illis, ad quamcunque etiam confugerent, formis ad reip. Germanicæ statum recte & sine exceptione posse applicari, tandem consenserunt fere universi, formam regiminis nostri non simplicem, sed compositam ex reliquis omnibus esse. Inter eos, qui hoc asserabant, reperiebantur aliqui, qui formam hanc monstrosam & irregularem appellarent. Sed, Deus immortalis, quantas hoc nomen turbas dedit! Confitebantur omnes, Imperium nostrum adversus communes regulas societatum politicarum administrari, illud cum multis & fere immedicabilibus morbis confictari. Sed monstrosam tamen & irregularem ejus regimen vocari, hoc nefas, hoc sacrilegum autumabant. Alii contra minus supersticiosi nullum in hoc nomine crimen deprehendebant, &, dum id defenderent, strenue logomachiam exercebant. Ecce igitur, inutilem & verbosam disputationem, ex solo erga hanc appellationem odio profectam, cum res ipsa ubique probaretur.

LXXIX. Sufficiant hæc ad logomachiarum juridicarum explicationem. In qua brevius versati sumus, quam argumenti dignitas & amplitudo requirere videbantur. Sed dissertationis modum jam servare

oportuit. Alio fortassis tempore copiosius

hæc exequemur.

COROL.

COROLLARIA

EX

MATERIA PRAESCRIPTIONIS.

I.

IVri adeundi hereditatem præscribitur 30. annis, non autem operis, nisi indictis, neque actioni pignoratitiæ, nisi debito soluto. Quo in capite sæpenumero erratur. Falluntur quoque illi, qui, cum soli per 30. annos artem exercuerunt aut opus fecerunt, ideo se præscriptione se tueri posse, contendunt.

II.

In transmissione hereditatis ex jure deliberandi annus scienti currit,

I 3

rit,

rit, non ignoranti. Ex quo tamen non consequitur, ab ignorante hereditatem transmitti non posse.

III.

Bona fides ne jure quidem Canonico necessaria est ad actionum personalium præscriptionem

IV.

Bigamiæ, itemque adulterio duplici attentato, non Saxonico minus, quam civili jure præscribitur quinque annis.

V.

Accusatio, itemque inquisitio, in capite adulterii ad quinque tantummodo annos, eosdemque ab ultimo actu judiciali computandos, perpetuatur.

VI.

VI.

Præscriptione perimitur obligatio non civilis tantum, sed & naturalis.

VII.

Velim diligentius aliquanto attendant advocati, ut, quoties pro Ecclesia contra præscriptionem quadragenariam nituntur, toties moneant, eidem non tantum quadriennium restitutionis in integrum adjiciendum, sed & tempus illud, quo vixit alienans administrator, itemque, quo Ecclesia destituta fuit administratore, aut habuit administratorem, sed vel inutilem, vel nocivum, deducendum esse. Quod quidem a plerisque parum animadverti, dolemus.

VIII.

VIII.

L. 13. §. ult. C. de Iudiciis, qua
minoribus adversus præscriptio-
nem judicalem restitutio demum
datur in subsidium; hucusque pro-
pmodum vel ignorata, vel parum
curata fuit. At publice interest,
eam non in memoriam modo, sed
& usum revocari.

S. D. G.

VIII

01 A 6634

ULB Halle

3

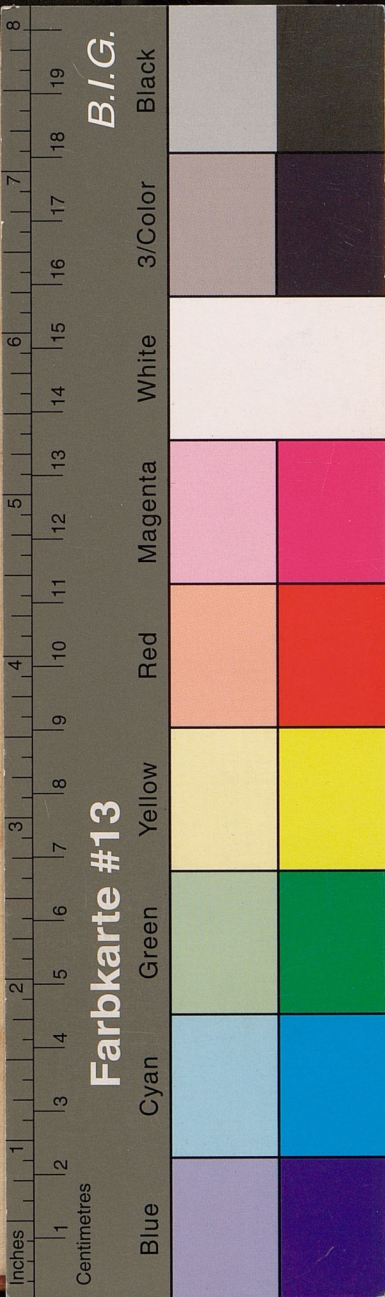
003 092 194

Vb 17

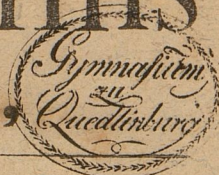

B.I.G.

Farbkarte #13

Q. D. B. V.
DE

LOGOMACHIIIS IN IVRE,

Von Juristischen Wortstreit

PRAESIDE
IO. HENRICO BERGERO,
POTENTISSIMI POLONIARVM REGIS ET ELECTORIS
SAXONICI IN SVMMO PROVOCATIONVM IVDICIO,
QVOD DRESDAE EST, CONSILIARIO, ET PRIMO
IN ACADEMIA VITEMBERGENSI
IVRISCONSVLTO,

SOLENNITER
PRO SVMMIS IN IVRE HONORIBVS
D. XX. IAN. MDCCVII.
DISPVTABIT
AVGVSTINVS LEYSERVS,
VITEMBERGENSIS.

VITEMBERGAE,
RECVSA IN OFFICINA HAKIANA. (9)